vigoꝛe diuino lumine illuſtrata: ne a recto deſtce re poſſit. Conſequunt̄ aūt ciuilem vitā ēt q̄daꝫ bona quib⁹ hō indiget ad ciuiles oꝑationes: ſic̄ honoꝛis ſublimitas: quē hoīes inoꝛdinate appetentes ambitioſi ꝛ ſuperbi fiunt. Ad ſummā aūt honoꝛis altitudinem hoīes ꝑ illā dei viſioneꝫ ꝑducunt̄ īq̄ꝫtum deo quodammō vniūtur. Et ꝓpter hoc ſicut deus rex ſeculoꝝ dr̄: ita ꝛ beati deo coniuncti reges dicunt̄ Apoc. xxij. Regnabunt cum chriſto. Et alibi videlꝫ beati dicunt̄. Feciſti nos deo noſtro regnū ꝛ ſacerdotes .i. reges. Conſequit̄ ciuilem vitā: ꝛ aliud appetibile .ſ. fame celebꝛitas: per cui⁹ inoꝛdinatū appetitum efficiunt̄ hoīes inanis gloꝛie cupidi. Beati aūt in illa viſione celebꝛes reddunt̄: non ſm̄ hoīum viatoꝝ modū ſed beatoꝝ. Et iō frequentiſſime illa beatitudo in ſacra ſcriptura gloꝛia noīat̄ ſicut in ps. dr̄ Exultabunt ſancti in gloꝛia ꝛc̄. Eſt ꝛ aliud i ciuili vita appetibile .ſ. diuitie: per cui⁹ inoꝛdinatū appetitū ꝛ amoꝛē multi efficiunt̄ illiberales ꝛ iniuſti. In illa aūt beatitudine eſt oīum bonoꝝ ſufficientia inq̄ꝫtum beati fruunt̄ illo q cōpꝛehēdit oīum bonoꝝ ꝑfectōem ꝓpter qd̄ dr̄ Sap. vij. Venerunt mihi oīa bona pariter cum illa. Et in ps. Glā ꝛ diuitie i domo ei⁹ ꝛc̄. Eſt aliud hoīs deſiderū: qd̄ eſt ſibi ꝛ alijs aīabus cōe: vt .ſ. delectationibus perfruat̄: qd̄ hoīes maxime conſequuntur ſm̄ vitam voluptuoſam ꝛ ꝑ cui⁹ īmoderantiam hoīes efficiunt̄ intēperati ꝛ icōtinentes. In illa vero felicitate: delectatio ꝑfectiſſima tāto erit perfectioꝛ ea q̄ eſt ſm̄ ſenſum qua ēt bꝛuta aīalia perfeunt̄: q̄ꝫto intellectus ē altioꝛ ſenſu: tanto ēt illud bonum in quo delectabimur maius eſt oī ſenſibili bono: ꝛ magis intimū ꝛ magis continue delectans: q̄ꝫto ēt illa delectatio ē magis pura ab oī permixtione ꝯtriſtantis de q̄ dr̄ in ps. Inebꝛiabunt̄ ab vbertate domus tue ꝛc̄. Eſt ꝛ naturale deſiderium oībus reb⁹ cōe: per qd̄ conſeruationem ſui deſiderant ſm̄ ꝙ eſt poſſibile per cui⁹ īmoderātiā hoīes reddūt̄ timidi ꝛ nimis ſibi a laboꝛib⁹ ꝑcentes. Qd̄ deſideriuꝫ tunc oīo cōplebitur: qn̄ beati perfectam ſempiternitatē cōſequētur ab oī nocumento ſecuri ſm̄ illud Iſa. xlix. et Apoc. xxi. Non eſurient amplius neqꝫ ſitiēt ꝛc̄. Et ſic pꝫ per diuinam viſionē ꝙ conſequuntur itellectuales ſubſtantie veram felicitatē: in quo oīno deſideriū quietatur: ꝛ in quo eſt plena ſufcientia oīum bonoꝝ q̄ ſm̄ Ariſt. ad felicitatem requiritur. In hac vero vita nil ē adeo ſīle felicitati ſupne: ſicut contēplatio veritatis ꝑut hoc eſt impoſſibile. Hinc ꝛ Aug. in vlti. de ciuita. dei ait. Quanta ibi felicitas vbi nullū malum aderit nullum bonū latebit: erit de⁹ oīa in oīb⁹. Et infra: qd eſt .n. ꝙ dn̄s per ꝓphetam ait. Ero illoꝝ de⁹ in ꝑpetuum: niſi ero eis vnde ſacientur. Ero eis qcquid honeſte ab hoībus ꝯſiderari pōt. Ero illis ſal⁹: et vita: gloꝛia: ꝛ honoꝛ: victoꝛia ꝛ copia: pax: ꝛ omne bonū. Et in fine. Vacabim⁹ ꝛ videbim⁹: videbimus ꝛ amabimus: amabimus ꝛ laudabimus. Iuxta illud ps. Beati qui habitāt in domo tua dn̄e in ſecula ſeculoꝝ laudabunt te.

Titulus octauus de fide. Fides ſumit̄ octo modis. Capl̄m primuꝫ.

Demum de fide agendum de qua apl̄s ad Hebꝛ. xi. Sine fide impoſſibile ē placere deo. Sed ſciendū ꝙ fides ſumitur multipl̄r. Pꝛimo qdeꝫ
1 ꝑ conſcīa iuxta illud ad Ro. xiiij. Omne qd̄ nō eſt ex fide peccatū eſt. Qd̄ v̄bum tractans Grati. xxviij. q. i. oēs. §. ex his itaqꝫ exponit .i. oē quod eſt contra conſciam peccatū ē. Et ſic ēt ſumitur i regula iuris: poſſeſſoꝛ male fidei nullo tp̄e ꝑſcribit: de reg. iu. li. vi.
2 Secūdo ſumit̄ fides pro caſtitate ſeruāda thoꝛi ꝯiugalis. vnde Aug. xxvij. q. ij. ait. Omne bonum nuptiaruꝫ fuit in illis parentibus chꝛiſti .ſ. pꝛoles: fides: ꝛ ſacrum. Fides qꝛ nullum adulteriū ꝛc̄.
3 Tertio ſumitur pro pactione ſeu ꝓmiſſione: ſm̄ ꝙ dicit Aug. ꝙ fides qn̄ hoſti pꝛomittit̄ ſeruanda eſt. xxiij. q. i. noli. Quod eſt veꝝ ſi pꝛomiſſio eſt licita. Nam vt dicit Iſid. In malis pꝛomiſſis reſcinde fideꝫ: ꝛ in turpi voto muta decretū ꝛ iteꝝ. Si is cui facta eſt ꝓmiſſio: ꝛ ipſe ſeruet fidem pꝛomiſſam. Nam dicit regula iuris. Fruſtra ſibi petit fidem ſeruari ꝛc̄. de reg. iu. li. vi.
4 Quarto ſumitur fides ꝓ fidelitate .i. debita adimpletione ꝛ diligenti ex̄ecutione ſuper ꝓmiſſione facta tacita vel expſſa. Et ſic ponitur ab apl̄o fides .i. fidelitas inter fructus ſpūs ad Gal. v. ſm̄ vnam expoſitionem. b. Tho. Et reducitur fidelitas ad virtutē veritatis moꝛalem: ꝛ ab ea denoīat̄ ſeruus: vel diſpenſatoꝛ fidel: ſm̄ euangelium ꝛ apl̄m. Et ad hanc virtutem pertinent ſcd̄a ꝛ 3ª acceptio.
5 Quinto ſumit̄ fides ꝓ eq̄tate in actōib⁹ ꝯſiderata inſti. de act. §. actionum. alie ſunt bone fidei: alie ſtricti iuris: ꝛ ſm̄ hoc dic̄ lex: ꝙ vbi bona fide agitur non ē de apicibus legis diſputandū: ꝛ ſm̄ hoc ēt intelligi pōt illa r̄la bona fides non patit̄ vt ſemel exactum iteꝝ exigatur de reg. iu. li. vi.
6 Sexto ſumit̄ fides ꝑ vna ex gratijs gratis datis: q̄s ponit apl̄s. i. ad Co. xij. cōib⁹ bonis ꝛ malis. vbi dr̄. Alij datur fides i eodem ſpū. Sumitur enim ibi fides pro q̄daꝫ eminenti certitudine coꝝ que ſunt fidei.
7 Septimo ſumit̄ fides cōiter pro quodam habitu quo quis firmiter aſſentit ſine foꝛmidine de oppoſito: his q̄ clare non videt: quecūqꝫ ſint illa: puta cum qs firmiter credit talem eē patrem vel matrem ſuā vel verbis alicui⁹ ſapientis. Et ſic Grego. in iiij. dialogo. dicit ꝙ infidelis habet fidem .ſ. de parētibus ſuis ꝛ hi⁹: ſed hoc de ſe non eſt meritoꝛiuꝫ ſm̄ b. Tho. pª. 2ᵉ.
8 Octauo ſumitur fides pro virtute theologica: de q̄ dr̄ .i. ad Co. xiij. Nūc manent

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fides:ſpes:ꝛ charitas. Sed ſm iſtam vltimã acce
ptionem. Fides qñq; ſumit̃ ꝓ habitu talis virtu
tis charitate informata. Et ſic ſumit̃ ĩ Hiere. Do
mine oculi tui reſpiciunt fidem. ꝛ Oſee. Deſpon
ſabo te mihi in fide. Aliqñ ſumit̃ pro habitu ĩfor
mi: vt ibi. i. ad Cori. xiij. Si hũero fidez ita vt mõ
tes transferã ꝛc. Et Jac. Fides ſine operibꝰ mor
tua eſt: ꝙ vtiq; donũ dei eſt: ſed inſufficiẽs ad ſa
lutem: aliqñ ſumit̃ fides pro ipſo actu talis ṽtu
tis. Unde Augu. Quid eſt fides: fides niſi crede/
re qd non vides: ꝛ illud Greg. Fides non habet
meritum: cui humana rõ ꝑbet experimẽtũ. Me
ritum enim non acqrit̃ ex habitu ſed ex actu. Fi
des aliqñ ſumitur pro obiecto: ſeu materia eoꝝ
q̃ ſunt fidei vt ĩ ſymbolo Athanaſij. Hec ẽ fides
catholica vt vnum deũ in trini. ꝛc. Fides aliqñ
ſumitur improprie pro viſione clara in patria di
uinoꝝ ad Ro. i. ex fide in fidẽ. i. ex fide pſentium
in fidem. i. viſionem futuroꝝ. Et hoc dr̃ propter
certitudinem. Aliqñ ſumitur ꝓ ſigno diſtictiuo
fidelium ab alijs. i. baptiſmo: di. xlv. de iudeis.
Unde cum a baptiçando queritur. Quid petat
reſpondet fidem. i. baptiſmi ſacrum. Hec q̃ſi oĩa
hñtur in glo. ſup ti. i. decreta. ſ. de ſum. trini. ꝛ fidẽ
ca. quibuſdam tñ additis. .§. I.

De ipſa autẽ fide pro

ut ẽ virtus theologica nunc tractandũ. Et ṗmo
de eius cã ꝛ effectu: ſcdo de eius habitu ſeu ſub/
iecto: tertio de eius actu: quarto de eius obiecto
¶ Queritur ergo ṗmo vnde cauſetur fides ĩ ho
mine. Rñdet. b. Tho. 2ª. 2ᵉ. q. vi. Qꝫ cãtur a deo
interius mouente mentẽ per gratiam q̃ſtum ad
aſſenſum: qui eſt principalis actus fidei. Uñ apo
ſtolus ad Ro. ij. Grã ſaluati eſtis per fidem: ꝛ ñ
ex vobis ne quis glĩetur: donũ. n. dei eſt. Secũ
dario ꝛ inſtrumẽtalr̃ cãtur ẽt a quibuſdam alijs
vt in viſione miraculi: auditione doctrine ꝛ hꝰ.
Pro cuius declaratõe ſciendũ: ꝙ cauſe tres cõ
currunt ad fidem. Superioꝛ. i. credendoꝝ reue/
latio. Exterioꝛ. ſ. miraculoꝝ viſio vel rõum circa
fidem perſuaſio. Interioꝛ. ſ. ad ea mentis aſſen/
ſio. ¶ Quantum igitur ad ṗmum opoꝛtet ꝙ illõ
ſit a deo. Ea. n. q̃ ſunt fidei: excedunt rõez huma
nam: vñ non cadunt in cõtẽplatione hoĩs niſi
deo reuelante. Sed qbuſdam reuelant̃ hec im
mediate a deo ſicut ſunt reuelata aplĩs ꝛ ꝓphet̃
Quibuſdam ꝓponunt̃ a deo mittente fidei ṗdi/
catorem ſm illud ad Ro. x. quõ predicabunt ni
ſi mittantur. Neceſſe eſt. n. ꝙ hoĩ ꝓponantur cre
dibilia ad hoc vt aliquid explicite credat. Et ſic
pꝫ ꝙ iſta cã ſit a deo. ſ. reuelante ꝛ mittente ṗdica
torẽ. ¶ Quantum ad ſcdm ſciendum ꝙ nec mi/
raculum viſum: nec q̃cũq; pſuaſio de fide ẽ ſuffi
ciens cã ad credendũ inductiua. Qd pꝫ ex hoc
qꝛ videntium vnũ ꝛ idem miraculũ ꝛ audientiũ
vnam ꝛ eandẽ ṗdicatõem: vnus credit alius nõ
credit. Sicut pꝫ tpe apłoꝝ ꝛ alioꝝ ṗdicantium et
miracula facientiũ. ꝙ ſi eẽt ſufficiens cã omnes
credidiſſent q vidiſſent ꝛ audiſſẽt. Sꝫ ꝛ miracu
loꝝ operatio ṗncipaliter a deo ẽ: vt pꝫ. i. ad Cori.
xij. Alij dat̃ per ſpm operatio virtutũ. ¶ Quan/
tum ad tertiũ ꝙ ẽ mentis aſſenſio ad credenda/
Hanc cãm ponebant pelagiani eẽ liberi arbitriũ
hoĩs ſolũ. Et ꝓpter hoc dicebant ꝙ initiũ fidei
eſt ex nobis: in q̃tũ. ſ. ĩ nobis ẽ ꝙ pati ſumus ad
aſſentiendũ his q̃ ſunt fidei ſed ꝯfirmatio fidei ẽ
a deo: p quẽ nobis ꝓponũt̃ q̃ credere debemus
Sed hoc eſt falſum qꝛ cũ hõ aſſentiendo his q̃
ſunt fidei: eleuet̃ ſupra naturam ſuã: oꝫ ꝙ hoc in
ſit ei ex ſupnaturali principio interius mouente
voluntatem. Et hoc ẽ deus. Nec eſt ꝯtra qd Au
gu. dicit: ꝙ fides conſiſtit in credentiũ voluntate
qꝛ oꝫ ad hoc vt voluntas velit credere: ꝙ ꝑparet̃
a deo per grãm ad hoc vt eleuet̃ ĩ ea q̃ ſunt ſupra
naturam ſuã. b. Tho. vbi ſupra: vñ in Tolletano
cõcilio dr̃. Sicut hõ proprij arbitrij volũtati ſer
pentis obediens perijt: ſic vocante ſe grã dei pro
prie mentis ꝯuerſione ſic credẽdo ſaluat̃: di. xvi
de iudeis. Et q̃uis aliqñ videatur facere deꝰ ho
mini coactõem aliquã: vt in Pauli ꝯuerſione ꝓ
ſtrato ꝛ cecato tñ ad extra eſt illud ꝛ voluntas li
bera remanet ꝛ voluntate credidit: ꝛ aſſenſit vo/
canti. Et ſic intelligendũ ẽ illud Aug. xxiij. q. iij.
qui põt. Fides ẽt informis. i. q̃ eſt ſine charitate. ẽ
donum dei ſm glo. i. ad Co. xiij. ꝛ. he. Tho. vbi ſu
pra. Non ex eo ꝙ eſt informis hoc eſt ex defectu
hoĩs: ſed ex eo ꝙ fides. Nec obſtat illud Deutr.
xxxii. Dei perfecta ſunt opa. Nã fides informis
ꝛ ſi non ſit perfecta ſimplr̃ perfectione virtutis:
eſt tñ perfecta ꝑfectione que ſufficit ad rõnem fi
dei. .§. II.

Ratões perſuaſiue ef/

ficaciter inductiue ad credendum q̃ttuoꝛ pñt aſ
ſignari: q̃uis nulla eaꝝ ſit demonſtratiua cogẽs
intellectum ad aſſentiendum his q̃ ſunt fidei. ¶
Prima eſt operatio miraculoꝝ. Secũda eſt mĩ
tiplicatio teſtimonioꝝ. Tertia eſt toleratio toꝛ/
mentoꝝ. Quarta eſt ꝓpoſitio materie credendo/
rum. Quantũ ad ṗmum dicit ps. xxxij. Omia
opera eius. i. dei in fide opa in fide. Opa dei pma
xime dicunt̃ opa miraculoſa: qꝛ ſolus deus ibi
opat̃ cum ſunt ſupra facultatẽ nature: vñ xps Jo
an. xiiij. Pater ĩ me manens ipſe facit opa. ſ. mira
culoſa: qꝛ ſolus deꝰ ibi opat̃. q. d. hoc non ẽ opus
mee humanitatꝭ quã videtꝭ: ſꝫ diuinitatis q̃ eſt vna
cũ patre. Oĩa aũt iſta opa miraculoſa ſunt facta ĩ
fide. i. per fidẽ ꝛ ad fidẽ introducendã vł ꝯfirmã
dã. Uñ ſuſcitato Laçaro dr̃ Joã. xi. Qꝫ multi ex
his q viderãt crediderunt in eũ. Et Jo. iiij. Niſi
ſigna ꝛ prodigia videritis non credit̃ ingt xps: ꝛ
facto miraculo in nuptijs aq̃ in vinũ ꝯuerſa cre
diderunt in eũ diſcipuli eiꝰ dr̃ Jo. ij. i. confirmati
ſunt magis in fide ei: nam iã crediderãt: ꝛ certe
ſm. b. Tho. 2ª. 2ᵉ. Cũ ea q̃ ſũt fidei ſunt ſupra rõeꝫ

naturalem melius ⁊ apti⁹ ꝓbari non pn̄t q̄ꝫ ꝑ ope
rationes ſupernaturales: cuiuſmodi ſunt opera
miraculoꝝ. Si qs. n. nunc p̄dicarꝫ aliqd̓ futuruꝫ
contra cōem curſū naturalē: ⁊ ad ꝓbanduꝫ veri
tatem hui⁹: puta retrogradit̄iōem ſolis die craſtia
fiendā: mortuū veraciter ſuſcitare: nonne mira/
culum iſtud ſufficienter deberet mouere ad cre
dendū firmiter futurū q̄uis nec oculo nec itelle
tu cernat̄ vtiqꝫ. Sunt aūt ipſa miracula ī chꝛiſti
ana religione fidē ꝓteſtantia innumerabiľr ⁊ va
riabiľr ⁊ veraciter opata. A p̄ncipio mundi icboa
ta ſunt miracula. Nā gen̄. iiij. dr̄ ſcḋm illam lr̄am:
ꝙ inflāmauit de⁹ ſup Abel ⁊ munera ei⁹: videlꝫ
ignē de celo mittendo ad cōburendū ſacrificiuꝫ
eius ex fide chꝛiſti celebratuꝫ. Sub Noe ī opere
arche multa miracula fuerūt celebrata. Abraaꝫ
q̄ꝫ q credidit deo ꝓmittenti ꝙ in ſeīe ſuo oēs gen
tes bn̄dicerentur ꝙ eſt chꝛiſtus: miraculis claru
it in generatōe Iſaac Gen̄. xviij. Et ſanatione re
gis egypti ⁊ geraris. Multa ⁊ magna ꝓdigia fe
cit de⁹ per Moyſen ī egypto in deſerto corā ōni
populo iudeoꝝ: vt pꝫ in Exod. ⁊ Nu. plurib⁹ ca.
Tempoꝛe vero iudicum Ioſue: Gedeonis: San
ſonis ⁊ alioꝝ: multa mira facta ꝑ fidē refert apľs
ad Heb. xi. Sub regibus ſigna plurima facta oſ̄
duntur in libꝛis regū ⁊ paralippo. per Dauid et
Hezechiam: Heliā ⁊ Heliſeū: ⁊ alios. Poſt tranſ
migratōem babylonis in cuius captiuitate detē
tus ppľs ille hebꝛeoꝝ tūc fidelis nec miraculis
caruit: vt pꝫ in li. Dani. de ſocijs eius in foꝛnaceꝫ
miſſis. Victoꝛie machabeoꝝ ſatis miraculoſe vi
dentur. Saluatoꝛis auteꝫ nr̄i dn̄i Ieſu chꝛiſti mi
racula: vltra ea q̄ narrant euāgeliſte ſunt pelag⁹ i
menſum: vt dicit Chꝛyſ. Quibus atteſtatur Ioſe
phus hyſtoꝛiograph⁹ iudeus: ⁊ Sybilla pagana
hec p̄nuncians vt refert Lactā. Poſtq̄ꝫ autem il
le ppľs veram fidem dimiſit: nunq̄ꝫ penes ipſum
amplius ſunt viſa vel audita miracula. Sꝫ trāſ
lata ſunt cum fide ad eccleſiam exigentibus ⁊ iu
deis conuerſis collectam: vt pꝫ in actib⁹ apľo. de
Petro: ad cuius vmbꝛā ſanabant̄ infirmi ⁊ alijs
apoſtolis ⁊ ſucceſſoꝛib⁹ eoꝛū. Et Aug. in. xxi. d̓ ci
ui. dei de multis narrat tp̄e ſuo factis. Ex ī Gre
go. in dialo. ſuo. Vincen. ī ſpeculo ſuo hyſtoꝛiali.
¶ Facta ſunt aūt miracula non ſolū innumera/
biliter ſed variabiľr ⁊ ī omni genere reꝝ. In coꝛ
poꝛib⁹ celeſtib⁹ vt ī ſtatōe ſolis ī celo ſub Ioſue.
Retrogradit̄ione ſub Ezechia. Obſcuratōe ina
turali in paſſione chꝛiſti. In elementis igne non
comburente tres pueros ī foꝛnace. In aere quo
ad pluuias: grandinē: fulgura: coꝛuſcationes et
hui⁹: ſub Samuele Moyſe ⁊ Helia. In aqua di/
uiſa maris rubꝛi ⁊ ioꝛdanis. In terra q̄ aperta ē
⁊ degluiuit Dathā ⁊c̄. In bꝛutis: in plātis: in ali
is inaīatis. In obſeſſis a demonio liberatis. In
omni genere infirmitatum ſanatis. In moꝛtuis
ſuſcitatis. Vn̄ Chꝛiſtus Marci vlt. In noīe meo
demonia eijcient ⁊c̄. Non aūt ficte ⁊ fallaciter vt

virtute naturali ſunt facta iſta miracula fidei: ſicut
Ioānnes ⁊ Mambꝛes magi Pharaonis cōuer
tentes virgas eoꝝ in ſerpentes ⁊ econuerſo arte
magica ⁊ virtute diaboli ſicut faciet Antichꝛiſt⁹
Unde dicit apľs ꝙ eius aduentus erit in omni
bus ſignis ⁊ ꝓdigijs mendacib⁹: q2 non realiter
faciet ſed tm̄ apparenter. Quedam aūt miracula
in chꝛiſtiana religione fuerunt veriſſime ⁊ reali
ter facta: q2 virtute dei non diaboli. Cui omnis
creatura ſubiacet ad nutum. Nā ⁊ ſi opere dmo
num poſſint fieri q̄dā tranſmutationes inſuete:
non illa q̄ ſunt ſupꝛa naturā vt illuminatio ceci:
reſuſcitatio moꝛtui ⁊ hui⁹: q̄ oīa ſancti noſtri fece/
rūt diuerſis tp̄ibus mundi. Si qs autē negare
velit miracula facta in eccľa: tūc vt dicit Aug. ī li.
de ci. dei. hoc erit maius oībus miraculis ꝙ pe/
ne totus mundus ꝯuerſus ſit ad fidem iſtā: ⁊ ad
aſſentiendū his q̄bus rō non ꝑtingit ſine opatōe
miraculoꝝ. Nā certum ē ex hyſtoꝛijs varijs: pa
tres fideliū fuiſſe infideles ⁊ idolatras romāos
⁊ alios. Nunc aūt fideles. Vn̄ ergo iſta ꝯuerſio?
Nunquid ex eo q2 Petrus piſcatoꝛ idoctus et
pauper potentia armoꝝ coegerit eos: aut theſau
ris collatis attraxerit: q2 aurum ⁊ argentū non
hūit. Aut indoctus humane ſapientie verbis: q
nunq̄ꝫ Ciceronē vidit. Non. Sed q2 ꝓdigijs mi
ris effulſit: quib⁹ doctrinā cōfirmauit cū ſancti
monia vite. Vn̄ Ber. ponit hoc vnum eē ex trib⁹
maxime mirabilib⁹ factis ī deo. ſ. coniūctio fidei
cū coꝛde humano. .§. III.

Secundum qd̓ oſ̄dit veritatem fi
dei eſt multiplicatō te
ſtimōioꝝ. Vnd̓ dici pōt illud ps. lxxij. Teſtimōia
tua. i. de myſterijs fidei credibilia facta ſūt nimis
Atteſtatur. n. his que ſunt fidei natura oīs intel/
lectiua: diuina: angelica: ⁊ humana. Naꝫ vt dr̄. i.
Io. v. Tres ſunt q teſtimoniū dant in celo. ſ. de ſa
ctis fidei pater: v̓bū: ⁊ ſps ſanctus. Pater teſtio/
nium reddidit dicens de chꝛiſto. Hic eſt fili⁹ me
us dilectus. Math. iij. In baptiſmo ⁊ iteꝝ in trāſ
figuratōe Math. xvij. Filius reddidit teſtimoni
um de patre: dicens. Ego ⁊ pater vnū ſumus Io
an. x. Et iteꝝ opera q̄ ego facio teſtimoniū perhi/
bent de me: opera miraculoꝝ demonſtrabāt ve
ritatē dictoꝝ ſuoꝝ. Cū. n. ſolus deus opet̄ ſupꝛa
v̓tutē nature: ⁊ deus nō ſit auctoꝛ vel ꝯfirmatoꝛ
mendacij: non potuiſſet illa miracula facere: niſi
veritatē dixiſſet de⁹ ipm̄ humiliaſſet ſe ad nihilū
deducendo nomē eius ſicut accidit nabuchodo
noſoꝛ: ⁊ Holoferni: Herodi: ⁊ coſdroe ſe facienti
bus deos. Sꝫ chꝛiſtus ⁊ ſi ad hoꝛaꝫ ob nr̄am re
demptionē paſſus eſt ⁊ multum vilificat⁹: tm̄ vo
luntarie. Et exiā dedit illi nomen qd̓ eſt ſup om
ne nomē: vt in noīe ieſu oē genu flectatur. phil.
ij. Et ſic pꝛo deo adoꝛatur vt ē. Sps ſanctus per
hibuit teſtimonium per oꝛa apľoꝝ. Unde dic̄ xp̄s
Io. xvi. Cū venerit ſps veritatis: ille teſtimoniū
ꝑhibebit de me: ꝑ p̄dicatōem. ſ. veſtrā ⁊ miracloꝝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

operatōem. Natura angelica teſtimoniū reddi/
dit myſterio trinitatis: dum apparuerunt tres vi
ri. i. angeli abrae. Tres vidit ꝛ vnum adorauit. ge
ne. xviij. It̄. Iſaie. vi. Cum vidit Iſaias dn̄z ſedē
tem ſup ſoliū excelſū: ꝛ audiuit ſeraphin claman
tia ter ſanct⁹: ſanct⁹: ſanct⁹: ꝛ poſtea dicētia ſingu/
lariter: dn̄s de⁹ ſabaoth. It̄ myſterium icarnatio
nis Gabriel archāgel⁹ maxime nunciauit reſur
rectōis qꝫ mulieribus ꝛ aſcenſionis ꝛ aduentus
ad iudicium diſcipulis angeli nunciauerūt mat
the: vlti. ꝛ actu. i. Angeli quoqꝫ mali ſeu demōes
teſtificati ſunt de Chriſto: clamātes cū eijcerētur
ab obſeſſis. Quid nobis ꝛ tibi Ieſu filij dei ꝛc.
Luc. iiij. Et alias etiam. Natura humana red
didit teſtimonium myſterijs fidei per oē gen⁹ ho
minum: iudeoꝝ: paganoꝝ: ꝛ chriſtianoꝝ: fidelium
ꝛ infidelium. Ex libris qdem iudeoꝝ. ſ. veteris te
ſtamenti: multū ꝓbabl'r ꝛ efficaciter: ꝛ ſi non de/
monſtratiue hn̄tur teſtimonia de trinitate ꝛ icar
natōe Chriſti: in ps. xliiij. Unxit te de⁹ deus tu⁹
oleo leticie pre conſortib⁹ tuis. i. O deus fili: de⁹
tuus. ſ. pater vnxit oleo. i. grā ſps ſancti: te inqꝫtuz
hoiem. Et in alijs pluribus locis noiant̄ ipe per
ſone. Pater. ſ. in ps. lxxxviij. Ipſe inuocabit me
pater meus es tu. Filius. ps. ij. Dn̄s dixit ad me
filius meus es tu ꝛc. Sps ſanctus. ps. l. Spm ſā
ctū tuū ne auferas a me. De myſterio icarnatōis
pleni ſunt pſalmi: per maxime prophetia Daniel.
de. lxx. hebdomadibus. ſ. annoruz vbi exꝑmitur
tps determinate future tunc incarnationis: quia
a tempore quo data fuit lic̄ia a Cyro rege reedifi
candi hieruſalem: vſqꝫ ad paſſionem chriſti flu/
xerunt. cccc. xc. anni qui ſūt. lxx. hebdomade an
norum. Ibi in prophetia tangitur: de incarnatio
ne: paſſione: ꝛ deſtructione hieruſalez p romāos
Ut exponunt magiſtri in hyſto. ſchol. Et plenius
Ni. de lira ſuper Daniel. reprobando falſas ex/
poſitiones iudeorum quas ibi faciunt. Ioſeph⁹
quoqꝫ hyſtoriographus iudeorum qui fuit tem
pore chriſti: lꝫ perſeuerans in iudaiſmo tale teſti
monium de chriſto ꝓhibet fuit illis temporibus
ſapiens vir: ſi tamen eum nominare virum fas
eſt. Erat enim mirabiliū operū effector ꝛ doctor
eorum qui libenter ea que vera ſunt audiunt.
Et multos ex gentibus adiunxit ſibi chriſt⁹. Hic
erat qui ꝛ poſt crucem his q eum dilexerant ap
paruit iterū ſm qꝫ prophete hi⁹ ꝛ alia de illo pre
dixerant. Sed vſqꝫ in hodiernum diem chriſtia/
norū qui ab eodem dici ſunt: ꝛ nomen pſeuerat
ꝛ genus: hec ille qui tpe Ueſpeſiāi in bello iudai
co captus fuit. Item ex doctrinis gentiliuz ha
tur de fide teſtimonium. Et vt dimittamus illud
Uirgilij in buccolicis quod Augu. inducit Hie
ro. illudit: qꝛ. ſ. ad alium ſenſum dicta ſunt. Iam
redit ꝛ virgo redeunt ꝛ ſaturnia regna. Iam no
ua ꝓgenies e celo dimittitur alto. Et illud Uirgi
lij En. i. Nate mee vires: mea magna potentia ſo
lus: ꝛ illud talia pſtabat memorās: fixuſqꝫ mane/
bat. Sybilla erithea gentilis: mirabile teſtimo
nium ꝛ multiplex reddidit de paſſione chriſti: vt
refert Lactanti. in lib. inſtitutionum: videlꝫ. In
manus impias infidelium veniet: dabunt autez
deo alapas manibus inceſtis: et impurato ore
expuent venenatos ſputos: dabunt autem ad
verbera ſimpliciter ſanctū dorſum. Item cola
phos accipiens tacebit: ne qs cognoſcat qd̄ vbū
vel vn̄ venit. Et corona ſpinea coronabitur. Itez
in eſca fel ꝛ in ſiti acceptū dedere inhumanitatis
hanc menſam. It̄ templi velum ſcindetur ꝛ me
dio die nox erit tenebroſa nimis in tribus horis
It̄ de morte ꝛ reſurrectione eius. Morte mori/
etur tribus dieb⁹ ſomno ſuſcepto: ꝛ tunc ab infe
ris regreſſus ad lucem veniet ꝑm⁹. It̄ Sybil
la de miraculis eius ſic ait. Oia verbo agēs: oēs
infirmitatem curās: mortuoꝝ āt reſurrectio erit
ꝛ claudoꝝ curſus velociſſim⁹: ꝛ ſurdi audient et
ceci videbunt: loquent̄ non loquētes. It̄ eadez
die de qnqꝫ panib⁹ ꝛ piſcibus marinis hominuz
milia in heremo qnqꝫ ſatiauit. Et q̄ ſuperfuerūt
fruſtra tollens. xij. cophinos impleuit. Uētos cō
ſpecet: ſternet inſanum mare ſub pedib⁹ calcatū
It̄ de trinitate Sybilla. Oium nutritorem cre/
atoremqꝫ dulcem ſpum cibus appoſuit ꝛ principē
deorum omnium fecit. Et rurſus in fine. Alter
dedit deus fidelibus viris honorare videlꝫ fili/
um incarnatum. Sybilla etiam Cyburtina cui⁹
ſimulacrum tenebat librum vbi ſcriptum erat
Naſcetur chriſtus in bethleez: ꝛ annunciabitur
in naçareth: regente thauro pacifico fundatore.
O felix illa mater cuius vbera illum lactabunt.
Sybilla erithea vt refert Aug. xviij. de ci. dei. In
dicij ſigni tellus ſudore madeſcet. E celo rex ad
uenit per ſecula futur⁹. ſ. in carne veniens vt iudi
cet orbem. Et hoc nota qd̄ ait Aug. di. xxxvij. Si
qd veri Sybilla de deo aut orphe⁹ ceteriqꝫ gen/
tiū vates aut phi ꝑdixerunt: vꝫ quippe ad paga/
norū vanitatē reuincendā: non ad illoꝝ auctori/
tatem complectendam. Ex doctrinis chriſtiano
rū ex oī genere ꝛ lingua ꝛ natiōe ꝛ hebreis ꝛ gre
cis ꝛ latinis: fides chriſti hꝫ teſtimonia: ex quib⁹
eius veritas oñditur probabiliter. Et hoc ex eo
rum ſapientie profunditate vite probitate: ꝛ inu
meroſitate. In multis concluſionib⁹: in diuerſis
facultatibus creditur cōiter ab omnibus: qꝛ ſic
dictum eſt a ſapientibus. Doctores aūt fidei ec
cleſie fuerunt ſapientiores homines mundi i oī
facultate: qui omnes errores confutauerunt ꝛ a
nullo ipſi conuicti ſunt. Quis altior Dionyſio ari
opagita. Quis in ſermonibus Leone papa ruti/
lantior. Aut Hieronymo eloquentior in ſuis epi
ſtolis doctus i lingua ebraica ꝛ latina doctior: ꝛ
vitatis interꝑtator. Quis Auguſtino africāo fū
dator ꝛ acutior vel Cypriano elegantior: aut hi/
lario gallico ꝓfundior. Ambroſio italico quis
peregrinior in dictis. Quis ſuauior ꝛ moralior
magno Gregorio romano. Et adiūcto naçāſco

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Omittendo ex breuitate alios grecos. Ut Atha
naſium: alexandrinū: Baſilium capadocēſē epꝫ
Chryſoſtomum conſtantinopolitanum. Cirillū
didimum: Euſebium ceſarienſem. Origenē ꝛ ſi i
aliquibus errauit. Damaſcenū q̃uis in materia
ꝓceſſionis ſpūs ſancti cum grecis ſenſerit: ante tñ
determinatōem eccleſie circa hoc. Unñ forte potu
it excuſari. Nec ignari fuerunt Iſidorus hyſpa
lenſis. Et anglicus venerabilis Beda: cū Anſel
mo eximio in ſimilitudibus. Deuotus Bernar/
dus burgundus. Proſper egtanicus: Oroſius:
Caſiodorus: Remigius. Lactantiū lacteo ſti/
lo ſcribētē dimitto qꝛ male ſentit cū milianiſt̄ de
fine ſeculi: vt pꝫ in vlti. li. inſti. Ueniā ad moder
nos quorum ſtilus ita breuis cū grata facūdia
celſa clara ꝛ firma ſententia. Ut. b. Tho. regnicoli
Scoti venerant oēs phi Albertū magnū theu
tonicum in ſcientijs ſecularibus. Taceo de alijs
vt Bonauentura Ricardo Joanni Scoto Ni.
de lira hebreo. alexander de ales minoribus. pe
tro de tharentaſia: ꝛ illo de palude: Herueo: Hu
gone cardinali. Ruberto ordīs predicatorum.
Egidio Auguſtino de ancona ꝛ alijs: quorū no
mina ſcripta ſunt in libro vite: opera eorum atte
ſtantur ſcīe eorum. Ex hebreis doctor ille mira/
bilis ꝛ aſcenſor celi Paulus vas electionis Pe
trus Andreas Joannes. Et ſi ante pētecoſtes pi
ſcator indoctus poſtmodum illa vox fuit eius.
In principio erat verbum ꝛc. qđ doctus Plato
neſciuit. Demoſthenes eloquens ignorauit: niſi
ꝙ deus reuelauit illis per ſpm ſuum. O q̃s fatu/
um eſt non credere que tales ꝛ tanti crediderūt
immo que deus illis manifeſtauit guſtando que
dixerunt. Sicut enim fatuus eſſet puer: qui in
carcere obſcuriſſimo natus ꝛ nutritus: matre ſi
bi referente de ſole luna ꝛ ſtellis ꝛ luce eorum: q̃
ſunt ꝛ apparent extra carcerem iā ab ea viſis nol
let credere: ex eo ꝙ ipſe nil vidit niſi tenebras:
ita vt dicit Greg. in. iiij. dialo. ſunt homies fatui
qui non credunt ſapientibus diuina p̄dicantibꝰ
que ipſi viderunt credenda ꝛ guſtarunt. ¶ Pro
bitas vite cum fama efficax reddit teſtimonium
vt experientia docet: quis narrare ſufficeret ſan
ctitatem doctorꝝ ꝛ fidē p̄dicantiū: veritatem: mo
deſtiā: iuſticiā: ꝛ charitatem: creditur parentibus
vel vicinis dicentibꝰ talem eē filiū talis: vbi nul
na eſt certitudo. Et plerūqꝫ tales teſtificātes ſūt
male vite ꝛ mendaces: ꝛ tñ rōnabiliter hoc cre/
ditur alias ſequeretur magna confuſio: ꝛ nō cre
ditur tot innumeris perſonis ſanctiſſimis ab omi
mendacio liberis teſtificantibus fidē chriſtianā
Creditur īfallanter litteris mercatorum: qꝛ in ip
ſis non ſolent mentiri: ꝛ ſi alꝭ frequenter ꝛ ñ erit
credendū dictis doctorꝝ: qui ſemp ſe cauēt a mē
dacijs. ¶ Numeroſitas teſtiū innumerabilis ad
hoc multū facit. Secte diuerſaꝝ pfidiaꝝ fuerunt
in quibuſdam ptibus tñ ꝛ pax durauerūt inter ſe
ēt diuerſa ſentientes ſed fides chriſtiana p totū
orbē diuulgata ē: qꝛ i oēꝫ terrā exiuit ſonꝰ eorꝝ ꝛc.
Petrꝰ. n. p̄us in iudea ꝛ antiochia: demū i italia
p̄dicauit. Andreas i achaia Jacobꝰ maior i hyſpa
nia Joānes i grecia. Thomas indiā ad fidē attra
xit. Jacobꝰ mior hieroſolymis p̄mitiuam ecclīaꝫ
rexit. Math. ethiopiā conuertit. Philippꝰ ſithiā
Bartholomeꝰ ſuperiorē indiā. Simon egyptijs
Thadeus in ponto: ꝛ poſtea ſimul in pſiam p̄di/
cauerunt. Mathias p iudeam. Paulus a irlm
vſqꝫ illiricum euangelio repleuit. Dionyſius frā
ciam. Marcꝰ alexandriā. Aug. cū Greg. angliā
Et gallia ꝛ brit. iiia africa ꝛ perſia. Omēs ēt vt idia
vnū chriſtum adorant: vnam ſeruant regulā ve
ritatis. Et perſeuerant a principio mundi vſqꝫ ad
finē implicite vel explicite apd̄ viros fideles eād̄
Nec doctores in his q̄ ſunt fidei diſcordant vel
contrariantur. Et ſi in aliquibus alijs q̄ ad fidē
non ptinent diuerſa ꝛ ꝯtraria aliqñ obtinēt: ſic i
alijs ſcientijs. .§. IIII.

Tertium per quod ef/

ficaciter ꝓbatur veritas fidei chriſtiane: eſt tole/
ratio tormentorꝝ pro confeſſione ꝛ ꝯfirmatiōe ip
ſius apl̄s ad Hebre. xi. inquit de ſanctis: lapida
ti ſunt: ſecti ſunt: in occiſione gladij mortui ſunt:
Circuierunt in melotis ꝛ pellibus caprinis: egen
tes: anguſtiati afflicti quibus dignus non erat mū
dus. Et hi oēs teſtimonio fidei ꝓbati inuenti ſūt
Iſtud eſt efficaciſſimū teſtimoniū exponere vitā
ſuam ad ꝯfirmationem deorꝝ ſuorꝝ. Nā vt dr̄ iob
.i. pellem p pelle ꝛ cuncta q̄ hꝫ homo dabit p aīa
ſua. i. vita conſeruanda. Et hanc ipſā dederūt p
fidei atteſtatione. Unde Martyr interp̄tatur te
ſtis. Circa qđ etiam ſunt tria conſideranda. ſ. ml
titudo ꝛ varietas paſſionū. Leta ſufferentia eorꝝ
ꝛ diutina perpeſſio aduerſorū. ¶ Tot ſunt mar/
tyres effecti pro fide chriſti: vt dicit Hiero. i qua
dam ep̄la: ꝙ non eſt dies per totū annū: exceptis
cal. ianuarij i quo non poſſꝫ nūerꝰ aſcribi quīqꝫ
milliū martyrꝝ. Cum tñ Hieronymus fuerit cir
ca annos dñi. cccc. Et nunc ſumus in milleſimo
q̄dringenteſimo quīquageſimo qnto. Nullū autem
genus tormentorꝝ vt arbitror: remanſit intactū
Petrꝰ deorſum crucifixus. Andreas i cruce ere
ctꝰ. Bartho. excoriatꝰ. Jacobus minor p̄cipitatꝰ ꝛ
fulonis pertica excerebratus. Joannes i dolium
olei feruentis imiſſus. Stephanꝰ lapidatus Cle
mens i mari ſubmerſus. Laurentiꝰ exuſtꝰ. Bla
ſius pectinibus cardatus ferreis. Sebaſtianus
ſagittis cōfoſſus. Ignatius a leōe p̄focatus. pau
lus cū pluribꝰ decapitatus. Petrus martyr gla
dio perlatus trāſfixus. Felicitatꝭ filij ſimiles ma
chabeis ſeptē paſſi ſunt mēbris īciſis i ſartagīes
miſſis. Et plures martyria ipſa vicerūt ſupnatu
raliter vt eis nō noceret. Quis ñ obſtupeſcat ad
letam conſtantiam martyrꝝ. Agatha v̄go gloriā/
ter ibat ad carcerē: q̄ſi ad epulas inuitata: ꝛ i pe
nis aiebat. Ego ita delector in his: ſicut qui au/

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dit bonū nunciū: vel videt amicum diu deſideratū. Exclamabat Liburtius ſuper prunas nudis plantis incedens. Uidetur mihi ſup roſeos flores ambulare in noīe dn̄i noſtri Jeſu chriſti. Quis non admiretur Uincentium ī tormentis tyranno inſultantem Datiano ꝗ roguꝫ quaſi tribunal vltro conſcendit ⁊ laniatus viſceribus patefactis dicebat. Infelix has epulas ſemper optaui ⁊ votis omnibꝰ exquiſiui ⁊c. Eufemia virgo ꝯtra iudicem conqrebatur tanq̄ꝫ iniuriā paſſa: ꝙ ipſa nobiliſſima in chalcedonia ciuitate poſtpōeref in tormentis: vel ſibi parceretur plus alijs. In paſſione Mauricij ⁊ ſociorum eius: pia legit̄ contentio fuiſſe inter eos affectans quilꝫ ad mortem: alios querebat antecedere. Tenerrime ⁊ pl̄cherrime virgines que qd̄cūqꝫ aſpeꝝ ſolent horrere: imperterrite ſteterūt āte reges ⁊ p̄ſides eos confundentes ⁊ rn̄dentes tormenta plurima ſuſferentes. Unde tanta leticia in corde: tāta audacia in ore ⁊ voce: tanta fortitudo in opere: niſi qꝛ clare videbant reuelante deo immenſa glorie p̄mia eis parata que fides fatetur. Non vna vice tm̄ die menſe vel anno talia ſufferebant: ſed toto tempore vite ſue ad ea parati erant. Nonne diutinum martyrium eſt ſemper cum carne pugnare: ⁊ de carne ſemper per virginitateꝫ triūphare eius deſideria comprimendo: que multi fecerūt ⁊ faciunt ad dei honorem fideliter. Jeiunare orare ſenſus cohercere: perſecutiones pati: paupertatem infirmitatem: ignominiam: exilium: depredationem ⁊ in nullo deficere: nec odio vinci: ſed pro malo bonum reddere: magna virtus ⁊ martyrium eſt: qḋ boni chriſtiani faciunt: quod totū eſt ad confirmationem fidei. Doctrina chriſtiana hoc docet: mortificare ſenſus: cohercere iraſcibilem: domare cōcupiſcibilem: regulare volūtateꝫ captiuare intelligentiam: paratum quotidie eſſe ad mortem pro chriſto. Et intra huiuſmodi aſpera quanto maior fiebat perſecutio fidei tāto magis creuit numerus chriſtianorum. Si machometus ſarracēos ⁊ alios multos populos ad ſui perfidiam ⁊ legem attraxit. Non miruꝫ vt dicit .b. Tho. contra gentiles: qꝛ lex illa tota carnalis ⁊ ſm̄ ſenſualitatem eſt: quam ſunt populi procliues ſequi. Sed lex chriſti: ⁊ doctrina fidei tota ſpiritualis ⁊ difficilis ſeruari: et tamen magis diuulgata et ſparſa eſt q̄ꝫ perfidia ſaracenorum.

.§. V.

Quartum qḋ probat veritatem fidei chriſtiāe eſt materia que proponitur credendorum. Fatetur enim de deo ⁊ digniora ⁊ p̄babiliora ⁊ altiora: q̄ꝫ quecūqꝫ ſecte vel perfidie. Unde Ambroſi. Et ſi alijs apoſtolis imparatur vt laxent retia ſua: ſoli tamē petro dicitur Luce. v. Duc in altū. i. profūdū diſputationum. Quid enim tam altum q̄ꝫ altitudinem diuitiarum veri dei filium ſcire: et promiſſioneꝫ diuine generationis aſſumere: quam licet mens nequeat humana plene rationis inueſtigatione comprehendere: fidei tamen plēitudo complectitur. xxiiij. q. i. non turbatur. Alie nanqꝫ ſecte, de deo male ſentiunt. vel de dei potentia: dum non credūt ipſum ſuſcitare poſſe mortua corpora noſtra: vel ſuſcipere carnem ſeu naturam noſtrā vt pagani. Nos autem dicimus qꝛ non erit impoſſibile apud deum omne verbuꝫ. Luce. i. Uel male ſentiunt de dei ſapientia et prouidentia. Dum non credunt curam habere precipue de humanis vt epichuri. Nos vero credimus quoniam ipſi eſt cura de omnibus. Et permaxime vt dicitur pᵃ Petri. v. Ipſi eſt cura de nobis. Uel male ſentiunt quidam de bonitate dei: dum non credunt parcere reuerſis ad penitentiaꝫ vel punire peccatores. Nos autem firmiter tenemus: quia quacunqꝫ hora peccator conuerſus fuerit et ingemuerit: omnium iniquitatum eius non recordabor dicit dominus. Ezechi. xviij. Et ite: dicet maledicti in ignem eternum ⁊c. Mathei. xxv.

¶ Sentit ſecundo fides noſtra probabiliora et que magꝰ decceant creaturam rationalem. Nam fatetur hominem ad dei imaginem factuꝫ Ge. i. Et ad ſimilitudinem dei monet viuere ſecundū conditionem noſtram dicens ad Epheſi. v. Eſtote imitatores dei. Et ad gloriam ſimilem promittit peruenire bene viuenteꝫ. i. Joan. iij. Scimus cum apparuerit ſimiles ei erimus. Gens iudeorum ⁊ machometi ſentiunt de deo ⁊ non probabilia. Nam gens iudeorum ſperat ſolum affluētiam temporalium. Gens machometi ſolas delicias corporales ex promiſſione legis: ⁊ multa cōtinet que ſunt contra omnem rationeꝫ ⁊ philoſophiam moralem. Nil in doctrina fidei eſt contra philoſophiam moralem: ſed nec contra naturalē ſed ſupernaturalem. Fides etiam chriſtiana ad maiorem perfectionem adducit q̄ntum ad deum ⁊ quantum ad proximum: quia predicat ea que incutiunt timorem: vt penas inferni: excitat ad amorem vt per premia immenſa beneficia redēptionis ⁊ alia. Quantum ad proximum: quia p̄cipit ſibi in neceſſitatibus ſubuenire. Omnes diligere etiam inimicos: ſuperioribus obedire: nl̄ſum ledere ⁊ huiuſmodi. ¶ Fatetur etiam fides noſtra altiora de deo ⁊ nobiliora. Unde nobiles philoſophi vt Ariſtoteles ⁊ Plato in his que de deo noſcibilia ſunt: fidei noſtre teſtimonium perhibent vt circa hoc ꝙ vna ſit cauſa prima: ꝙ eterna: ꝙ ſumme potentie: ſapientie: ⁊ bonitatis. Unde quantum ad iſta fides noſtra ex intimis philoſophie ſumpta eſt diſciplinis ſecundum Boet. Fidei etiam noſtre atteſtatur vniuerſitas creaturarum. Unus enim mundus oſtendit vnū deū Magnitudo potentiam: pulchritudo ſapientiaꝫ bonitas ⁊ vtilitas bonitatem. Primuꝫ attribuit̄ patri: ſcd̄m filio: tertiuꝫ ſpūitui ſancto. Perpetuitas creaturaꝝ atteſtatur dei eternitati. Ois enī cauſa potior eſt ſuo effectu. Nulla eniꝫ ſecta ſeu

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑfidia hūit veros ꝓphetas in oī genere rerum ꝑ
viſiones ſenſibiles vel imaginarias: vel intelligi
biles: niſi fides chriſtiana. Hūerunt aliqñ īfide
les phitoniſſas ⁊ diuinos: ſed certe diabolica ar
te illa erant: ⁊ q̄ frequenter ī mendacio īueniebā
tur: ſʒ fides chriſtiana hūit ſemꝑ veros ꝓphetas
Et in veteri teſtō apud iudeos: in qbus erat vā
fides de chriſto ꝑdicentes oīa chriſti myſteria q̄
poſtea impleta ſunt: vt pʒ in ꝑs. Iſa. Hiere. Eze
chiele Daniele ⁊ alioꝝ: ſʒ ī nouo teſtō diuerſis tē
poribus fuerant ꝓphe: nunq̄ʒ aūt in ꝑplō iudeo
rum amplius poſt perfidiam ſuaʒ. Et ſibi dici po
teſt illud ꝑs. lxx. Mirabilia teſtimonia tua: ideo
⁊ multis alijs ⁊c. §. VI.

De effectibus fidei ſeu vtili

tate q̄ eſt multiplex vt merito poſſʒ illud dici. Fi
des tua te ſaluum fecit Math. ix. Et Luc. xviij.
⁊ in alijs locis. Saluat. n. remouendo mala: ad
ducendo bona: producendo ad ꝑmia. Primo. n.
de mūdo triūphat. Scḋo in diaboli tentatiōe ſu
perat. Tertio detrimenta euitat. Quarto purifica
tionem aduocat. Quinto timoroſitateʒ cāt. Sex
to ꝯditōnem dignificat. Septimo exaudiri facit
orationes. Octauo ꝓcurari facit miraculoꝝ acti
ones. Nono conducit ad ſupernas retributōes

¶ Quantum ꝑmum dr̄. i. Io. v. hec eſt victoria q̄
vincit mundūʒ fides noſtra. i. vincere facit q̄ ſūt
ī mundo. ſ. concupiam carnis. i. delitias: ꝯcupiaʒ
oculorum. i. diuitias ⁊ ſuperbiā vite dum videt
dñm ſuum credendo crucifixuʒ: paupem ⁊ hūil
limū. Magna. n. gloria eſt ſequi regē factoreʒ ſu
um. Augu. omnia terrena contēpſit hō chriſtus
vt contemnenda eē monſtraret. Mūdus ſcḋm
Aug. in ſermone: duplicē aciem ꝯtra milites xpi
ꝓducit: demulcet proſperis: terret aduerſis. Sʒ
per fidem nec extollitur proſperis cōſiderando
omnia habere a deo ⁊ amittere poſſe: ꝑcipue per
elationem: vt pʒ ī Saule Dauid Ezechia ⁊ alijs
Nec deijcitur aduerſis intelligendo a deo proce
dere q errare non pōt: ⁊ oīa ſibi ad ꝑfectum cede
re. Mundus vt dicit̄ Io. i. eū non cognouit. Et
rō eſt: qꝛ iudicat de reb⁹ ſm̄ ſenſum humanū: vt
rōem naturalē. Et figuratur ꝑ Cyniphes quorū
plaga non legit̄ curata Exo. viij. Cyniphes. n. de
puluere terre educti: argumēta ſunt phōꝝ: q̄ ſub
tili ⁊ terreno ſenſu ꝓdeūtia: q oc̄lm fidei ledunt
hoc aīal vt dicit Orige. corpus cui inſederit acer
biſſimo ſtimulo terebat: vt quē volanteʒ: quis
videre non valet ſentiat ſtimulatōnem. Hoc aīal
arti dialetice comparat̄: que minutis ⁊ ſubtilib⁹
verborum ſtimulis animas tʒ: ⁊ caliditate cauta
circūuenit: vt deceptus non videat vnde decipi
atur. Hec plaga non curat̄. Idola. n. phōrum re
manſerunt cū idola gentium deſtructa fuerunt
vt ait qdam. Sed fides dicit. Vñ legitur in hyſto
ria eccleſiaſtica q⁊ in quodaʒ conſilio quidā accu
tiſſimus phūs īfidelis a peritiſſimis doctoribus
noſtris cū quib⁹ diſputabat ꝯuinci non poterat
Tandē a quodā ſimplici ⁊ ſancto viro cū q̄ diſpu
tauit: dicendo ſolū illi ſymbolū fidei: ⁊ īterrogan
do ſi ille crederet aſſenſit oībus ⁊ conuerſus eſt
Sic ergo ſaluat fides a ꝑōpis ſeculi: ⁊ ſapia mū
dana aduerſis. Scḋo per fidē tentationes dia
boli vincunt̄ ephe. vi. In oībus ſumentes ſcutū
fidei in quo poſſitis oīa tela inimici ignea extin
guere. Hoc ſcutū hʒ tres angulos. ſ. ꝑmia eterna
que conſequit̄: vincens ſupplicia ꝑpetua: q̄ mere
tur ſi vicit̄. Exempla ſanctorū qui vicerūt ⁊ quō
Et Apoca. ij. ⁊ iij. ponit̄ ſeptē modis qui vicerit
ad inſinuandū victoriā ſeptem viciorū: de quib⁹
diabol⁹ tentat. Si hūeritis fidem ait chriſt⁹ mat
thei. xvij. vt granū ſinapis ⁊ dicetis huic monti
trāſi ⁊ tranſibit. Mons ē diabolus ſuperbia ela
tus: quem qs facit tranſire a ſe ⁊ ab alijs ī tentati
onibus: vt non ſuccūbat ꝑ fidem verā: q̄ñ. ſ. ē vt
granū ſinapis videlʒ parua hūilitate: tenax ſtabi
litate: calida charitate. Sʒ Lucas dic̄ loco mōtʒ
ſi dixeritis arbori huic moro eradicare ⁊ trāſplā
tare: fiet. Morus: vt exponit Amb. ſignificat dia
bolum: qꝛ ſicut more naſcunt̄ albe ⁊ ex calore ni
greſcunt: ita diabolus creatus ē innocēs: ſed ca
lore ambitionis effectus ē niger ⁊ vicioſus. Pe
trus ēt in cano. i. Aduerſarius veſter diabolus
tanq̄ʒ leo rugiens ⁊c. cui reſiſtite fortes in fide.

¶ Tertio per fidē euadit qs multa mala vt infru
ctuoſitatem ſpualem: ad Heb. xi. Sine fide ipoſ
ſibile eſt deo placere. Qui aūt non placet deo nō
pōt mereri per aliqḋ opus ſuum ēt de genere bo
noꝝ. Quinimmo vt dr̄ ad Ro. Omne qḋ non ē
ex fide pctm̄ eſt. i. ſʒ glo. aug. Omnis actio inſide
liū pctm̄ ē. Qḋ tñ ſm̄. b. Tho. 2ª. 2ᵉ. nō ē intelligē
dum ſimpliciter de omni actione. Quia in his q̄
faciunt infideles ex inſtinctu nature vel de gene
re bonoꝝ: vt elemoſynam ſm̄ dictamen rōis: vel
dando indigentibus ex compaſſione nō peccāt:
ſed de illis operibus que ꝓcedūt ex infidelitate
ſua: puta pro ſeruādis mandatis ſue legis: vt ie
iunando temporibus ⁊ modis prout mādat lex
Machometi. Seruando ſabbatuʒ vt faciunt iu
dei ⁊ alia feſta eorum ⁊ cerimonias: tūc peccant
⁊ mortaliter. Vel intelligitur omnis vita eorum
negatiue. i. ſine merito. Per fideʒ ēt eſt capax qs
ſacramentorum eccleſie per que euitantur mul
ta mala ſpiritualia ⁊ temporalia. Per fidem ēt i
formem eſt capax ſuffragiorū eccleſie. Et ſi nō eo
mō ſicut habens fidem viuam: tñ aliquo modo.
Non enim diabolus pōt ita nocere fidelib⁹: etiā
malis qui ſunt ꝯtra eccleſiam numero tm̄: ſicut
infidelibus ⁊ excōicatis. Per fidem etiam euitā
tur multa mala tꝑalia ⁊ ſpualia. Per fidem abra
am exiuit de vr. i. igne caldeorum illeſus. Cū enī
non vellet ignem adorare quem caldei deum di
cebant: vt experiretur virtutem dei ſui miſerunt
ipſum in ignem ſʒ non recepit leſionem. Aram
vō german⁹ eius ⁊ pr̄ Sare ⁊ Loth illuc miſſ⁹ qꝛ

defecit in fide cōbuſtus ē:ad Heb.xi.Sancti p fi
dem extinxerūt impetum ignis:vt Ananias cuꝫ
ſocijs in fornace:Et vincūtur bella ex merito fi
dei ꝛ chriſtiane religionis gr̄a excellens bellorū
actuum pſperitas euenit:Greg.xxiij.q.v.ſi non.
ad Heb.xi.per fidem vicerūt regna vt pꝫ in Jo⸗
ſue ꝛ i Carolo magno. ¶ Quarto quo ad bona q̄
procedunt purificatōem facit Act.xv.Fide puri
ficans corda eoꝝ.Et Magdalene poſt remiſſio⸗
nem pctōrum ſibi a chriſto nunciatā dictuꝫ fuit.
Fides tua te ſaluam fecit Luc.vij.ſ.purgatiōem
faciens peccatoꝝ.Hunc aūt effectū quō fides ꝑ
ducat.b.Tho.2ª.2ᵉ.q.vij.ſic ōclarat. Jmpuritas
vniuſcuiuſqꝫ rei in hoc conſiſtit:q̄ rebus vilio⸗
ribus immiſcet.Non.n.dr̄ argentū ipuꝝ ex hoc
q̄ auro immiſcet per qḋ melius redditur:ſꝫ ex
permixtione ſtanni vel plūbi.Manifeſtum ē āt
q̄ creatura rōnalis eſt dignior oībus rebꝰ corpo
ralibus ꝛ temporalibus:ꝛ ideo impura reddi
tur:ex hoc q̄ temporalibus ſe ſubijcit per amo⸗
rē:ꝛ per h̄ inficitur peccato a q̄ impuritate puri⸗
ficatur ꝑ contrarium motū:duꝫ.ſ.tendit in id qḋ
eſt ſupra ſe.ſ.in deum.in quo qdem motu ꝑncipi
um eſt fides.Accedentē.n.ad deum oportet cre⸗
dere q2 eſt:ad Heb.xi.Et iō primum purificatio
nis ꝑncipium cordis eſt fides:q̄ ſi perficiatur per
charitatem formatā:perfectam purificationeꝫ fa
cit.Jnformis autem excludit ipuritatem erroris
¶ Quinto fides cauſat timorem.Cū dr̄ Jaco.ij.
demones credunt ꝛ contremiſcunt:qḋ ſic decla
rat.b.Tho.2ª.2ᵉ.q.vij.timor eſt quidam motus
appetitiue virtutis.Oīum aūt appetitiuoꝝ mo
tuum principium eſt bonuꝫ vel malum app̄hen
ſū:vñ oꝫ q̄ timoris ꝛ omnium appetitiuoꝝ mo⸗
tuum ſit principium aliqua app̄henſio.Per fidē
autem ſit in nobis quedam apprehenſio de qui⸗
buſdam malis penalibus:que ſm̄ diuinuꝫ iudi
cium a deo inferuntur.Et per hunc modū fides
eſt cā filialis timoris quo qs timet puniri a deo
qui eſt timor ſeruilis.Et ēt fides cā timoris filia
lis:quo quis timet ſeparari a deo:vel quo quis
refugit deo ſe comparare:reuerendo ipm̄ in quā
tum per fidem.hanc eſtimatōem habemus de ip
ſo q̄ ſit qḋdam immenſum ꝛ altiſſimum bonuꝫ
a quo ſeparari eſt peſſimum:ꝛ cui velle equari ē
malum.ſꝫ primum timoris.ſ.ſeruilis cā eſt fides
informis ꝛ ſecundi.ſ.filialis cā eſt fides formata:
que per charitatem facit hoīem deo adherere et
ei ſubiici.Multa autem bona ſequūtur ex timo
re:q2 q timet deū facit bōa ꝛc̄. ¶ Sexto fides ſig
nificat conditionem humanam.Nam facit ani
mam ſponſam dei.Juxta illud Oſee.ij.Deſpōſa⸗
bo te mihi in fide:vtiqꝫ magna dignitas:hec eſt.
Unde beata Agatha dicebat.Jpſi ſum deſponſa
ta cui angeli ſeruiunt ꝛc̄.ij.ad Co.xi.Deſpondi vos
vni viro ꝛc̄.Facit aīam filiam dei patris per ado
ptionem Jo.i.Dedit eis poteſtateꝫ filios dei fieri
his qui credunt in nomine eius.Jpſa animaꝫ or

dinat iuſticia que ſm̄ phūꝫ eſt omnis virtus:apo
ſtolus ad Ro.iij.Juſticia dei per fidem.Et.v.c.
Juſtificati ex fide.Ubi ſana fides non eſt:nō po
teſt eſſe iuſticia:quia iuſtus ex fide viuit.Augu.
xxiiij.q.i.hec tria pertinentia ad dignitatem:po
nit beatus Thomas in expoſitione primi tituli ō
cretalium.Credidit Abraam deo ꝛ reputatum ē
ei ad iuſticiam. ¶ Septimo facit exaudire orati
ones Jaco.i.Poſtulet auteꝫ in fide nihil heſitās
Et Marci.xi.Omnia quecunqꝫ orantes petitis
credite quia accipietis ꝛ fiet vobis.Exemplum
in Alexandro magno malo qui ex fide fecit con⸗
iungi duos montes inſimul:et non poſſent capti
uati iſrahelite inde exire:vt tangit glo.i.ad Cori.
xiij.ſuper illud ſi habuero omnem fidem. ¶ Oc
tauo fidei aſcribuntur miracula ꝑs.Omnia ope
ra eius.ſ.miraculoſa in fide.ad Hebreo.xi.Per
fidem obdurauerunt ora leonum ꝛc̄.acceperūt
mulieres de reſurrectione mortuos ſuos:vt pa
tet de filio Jude ꝛ ſunamitis in.iij.ꝛ.iiij.Re.Et
Chriſtus Mathei.viij.Sicut credidiſti fiat tibi
Et Marci vltimo.Signa autem eos qui credi⸗
derunt hec ſequentur ꝛc̄. ¶ Nono dat vitam A
bacuch.ij.Juſtus meus ex fide viuit:ad Gal.ij.
Qz nunc viuo:in fide viuo filij dei:vita.ſ.gratie
poſtea vita glorie.Hunc etiam effectum ponit be
atus Tho.ſuper.i.titu.decretaliuꝫ Jo.vi.qui cre
dit in eum habeat vitam eternam:habendo.ſ.fi⸗
dem viuam.i.cum gratia que inducit ad opa bo
na:ꝛ per contrariū dicit Beda.Quicūqꝫ ab vni
tate fidei quomodolibet ſeipſos ſegregant:nec ta
les peccatorum vinculos abſolui:nec ianuā poſ
ſunt regni celeſtis ingredi.xxiiij.q.i.Fides auteꝫ
ſine operibus mortua eſt.Jaco.ij.Sicut animal
quanto nobilius eſt viuum:tanto abhominabili
us cum eſt mortuum vt patet i homine.Jta quā
to fides eſt nobilior cum eſt viua:tanto vitupera
bilior chriſtianus ex fide mortua:ꝛ dignior maio
ri pena propter maiorem ingratitudinem.Exem
plum in vitis patrum de beato Machario qui
īterrogauit caluariam cadaueris pagani.Si in
inferno erant aꝉij inferiores ꝛc̄.

¶ De habitu fidei et eius quidditate. Ca.ij.

DE habitu fidei. Et pri
mo ō
diffinitione fidei ꝛ eius declaratione
apoſtolus ad Hebreos.xi.ſic diffinit
fidem:que diffinitio perfectiſſima eſt.Fides eſt
ſubſtantia ſperandarum rerum:argumentuꝫ nō
apparentium.Jn qua diffinitione apoſtolus tria
tangit.ſ.fidei obiectum vel intuitum obiecti:vel
premij initium:attingendi modū.Primo tangit
obiectum fidei cū dicit ſperandarū rerum.Nā
obiectum fidei eſt prima veritas vt non viſa:qḋ
pertinet ad rōem rei ſperate:ſm̄ illud ad Ro.
viij.Quod non videmus ſperamus.Ueritatem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aūt videre:eſt ipſam habere. Non aūt ſperat ali
quis qd̄ iam hēt:ſed ſpes eſt de eo qd̄ nondū hē
tur. ¶ Secundo tangit obiectū vel p̄mū initiū cū
dicit fides eſt ſubſtantia. Sicut primum enim in
quolibet genere continens ī ſe alia virtute dr̄ eſ
ſe ſubſtantia illoꝝ:ſic fides. Nam p̄ma inchoatio
rerū ſperandaꝝ in nobis ē per aſſenſum fidei q̄
virtualiter continet in ſe omnes res ſperandas.
¶ Tertio tangit modū attingendi obiectum cuꝫ
dicit:argumentū non appētiū. Et dr̄ hic argu-
mentū:vel firma inheſio intellectus per fidē ad
veritatem non appentem:vel ꝯiunctio intellect⁹
eo ꝙ intellectus credentiſ ex auctoritate diuina
conuincitur ad aſſentiendū his q̄ non videt̄ vel
certitudo:eo ꝙ fides dubitatōem tollat. Nā vbi
eſt dubitatio non pōt eē fides. Uel pōt ſic diuidi
diffinitio hi⁹. Fides tria hꝫ.aſpicit:efficit:ꝛ reficit
Primo qdē aſpicit.ſ.p̄mā v̄itatē non. hītam ſed
ſperandā. Un̄ dr̄ ſpandaꝝ reꝝ. Efficit ſc̄do fides
.i.cā eſt faciens res ſpandas qn̄qꝫ eē in nobis:vn̄
dr̄ ſbā:qꝛ ſicut ſbā eſt cā ſuoꝝ accn̄tium:ita fides
cā eſt ꝯn̄di bona ſperata: Tertio fides reficit ſeu
allicit:vn̄ dr̄ argumentū.i.certitudo aſſentiendo
his q̄ non appent:ꝛ hoc ē meritūꝫ ꝛ laus fidei:ſi
certe et īdubitāter credit̄ qd̄ n̄ videt̄.b.aūt Tho.
volens v̄ba ap̄li ad formā diffinitōnis reducere
clarā ſic dicit. Fides ē hītus mētis:q̄ inchoat̄ vi
ta eterna in nobis:faciēs ītellectū aſſentire n̄ ap-
pentib⁹.2ª.2ᵉ.q.viij. Raine. .§.I.

Pro maiori declarati-

one ſupradicte diffinitionis notanda ſunt q̄tuor
Primū ꝙ per p̄dictam diffinitōem diſtinguitur
fides ab oīb⁹ q̄ ptinet ad intellectū. Et p̄mo ab
opīone:ſuſpitione:ꝛ dubitatōne:per hoc ꝙ dr̄ ar
gumentū. Nā p hec tria intellect⁹ non firmiter ī-
heret alicui:p dubitatōem non magis tendit ad
vnā ptem q̄ꝫ ad alteram. Per opīonē ꝛ ſi declinꝫ
fortiter ad vnā ptem tn̄ cum formidine de oppo-
ſito. Per ſuſpitōem leuiter declinat ad vnā pteꝫ
Sed per fidē firmiter īheret credentib⁹ ſine he-
ſitatione. Ex hoc aūt ꝙ dr̄ in diffinitione non ap
parentiū diſtinguit̄ fides ab ītellectu:q ē de p̄nci
pijs per ſe notis:ꝛ ſcīa q̄ eſt de concluſionibus p
demonſtratōeꝫ acqſitis:per q̄ aliquid intellectui
fit apparenter cui⁹ non eſt fides. Et per hoc ꝙ di
citur ſperandaꝝ reꝝ ſubſtantia diſtinguit̄ a fide
cōiter ſūpta:q̄ eſt ēt de humāis vt cū quis firmi
ter credit pentes ſuos eē talem ꝛ talē. ¶ Secun-
dū vero eſt qd̄ dr̄ fides reꝝ ſperandaꝝ ſubſtātia
potiuſq̄ꝫ diligendaꝝ. Ex eo ꝙ dilectio pōt eē p̄nti
um ꝛ abſn̄tiū viſoꝝ ꝛ non viſoꝝ. Sed ſpes eſt tm̄
de abſn̄tibus ꝛ non viſis:de quib⁹ ēt eſt fides: qꝛ
ꝛ ſi videant̄ ea q̄ ſunt fidei aliquo mō.ſ. vt credē
da:non tn̄ oculo corporali vel ītellectuali demō
ſtratiue. ¶ Tertiū ꝯſiderandū eſt ꝙ argumentū
ex pprijs p̄ncipijs rei facit rem apparentē. Sed
argumentū ſumptū ex auctoritate diuina nō facit

rem apparentē:ꝛ tale argumentū ponit̄ ī iſta dif-
finitione. Ubi ſciendum ꝙ argumentū dr̄ q̄dru
pliciter. Primo breuis enarratio ſubſequentiū.
Uel breuis collectio materie totius libri ſumpt̄ ſn̄
pte. Et ſic ſumitur in biblia vbi prologi libroꝝ
dicunt̄ aliqn̄ argumenta. Sc̄do argumentuꝫ dr̄
oſn̄ſio vel manifeſtatio ſm̄ illud Jo.iij. Oīs q ma
le agit odit lucem:ꝛ non venit ad lucem vt nō ar
guantur opera. Tertio dr̄ argumentū rō vel ſyl
logiſmus rei dubie faciens fidē:ꝛ hoc mō ſumit̄
in logicis.ſed ī theologicis econtra:fides facit ar
gumentū ſeu rōem: Aliqn̄ ēt dr̄ medium in quo
ſtat virtus ſyllogiſmi ſeu per qd̄ aliqd pbat̄:ꝛ ſic
ſumitur in glo.decreto. Quarto dr̄ ꝫ argumentuꝫ
certitudo ex q̄ aīus mouetur in aliqd:ꝛ ſic fides
dr̄ argumentum. Quartum vero ē ꝙ aliq̄ habēt
certitudinem ex alijs ſicut concluſiones ex p̄nci
pijs:ſic ex articulis fidei q̄dā ſequunt̄ ex articu
lo:vt qꝛ deus eſt iuſtus reddet vnicuiqꝫ ſm̄ opa
ſua:q̄dam vero hn̄t certitudinem ex ſemetipſis.
Et hec ſunt trib⁹ modis. Nam q̄dā hn̄t certitu-
dinē rōne euidentie:ſicut p̄ncipia q̄ ſunt p ſe no
ta:vt de quolꝫ eſt affirmatio vel negatio. Secun
do q̄dā ſunt q̄ hn̄t certitudinem ex informatione
ꝯſcie. Et hec ē certitudo fidei ſiue formate ſiue ī
formis. Cū enim p̄ma veritas fidem īſpirat:ſic cō
ſciam inflāmat:vt ſicut aliqs cogitur ipſa euiden
tia conſentire iſti veritati:oē totū eſt maius ſua p
te:ita cogit̄ aſſentire his q̄ ſunt fidei. Itē per hītu
infuſum fidei ipſa informatione conſcīe artatur
ꝛ cogitur conſentire p̄me v̄itati ,ppter ſe. Un̄ ſic
negare hoc. Omne totū ē maius ſua pte:ē cōtra
ſuam ꝯſciam. Ita negare articulū fidei eſt cōtra
ſuam cōſciam. Tertio q̄dam hn̄t certitudineꝫ ſen
ſus ſeu experientie q̄ certitudo eſt per modū gu-
ſtus ꝛ tact⁹. Et talis certitudo ē in v̄tutib⁹ reſpec
tu ſuoꝝ obiectoꝝ. Et in fide formata reſpectu cre
dibilium p̄me veritatiſ Raine. Et nota ꝙ non ſo
lū ita dꝫ quilꝫ firmiter credere ea q̄ ſunt fidei ex
tra de ſum.tri.ꝛ fi.ca. Nos firmiter credimus et
nullatenus dubitamus. Sed ēt credere ꝙ extra
hi⁹ fidem in quacūqꝫ alia ſecta ſaluari non pōt:
Unde extra de fi.ca.dr̄ in.c.i. Una eſt fideliū vni
uerſalis eccleſia extra quam nullus omnino ſal
uatur. Et in hi⁹ figuram oēs qui reperti ſunt ex
tra archam Noe perierunt diluuio.xxiiij.q.i.qꝛ
ex ſola. .§.II.

Fidem eſſe priorem ali

is virtutibus quadruplr̄ pbatur.ſ.rōne:diuiſio
ne:auc̄te:ꝛ ſilitudine. Primo rōne ſicut cognitō
p̄cedit affectōem:qꝛ nihil diligit̄ niſi cognituꝫ ſꝫ
Aug.ſꝫ fides ē in cognitōe:cetere aūt virtutes ī
affectōe ꝯſiſtūt:ergo fides ē alijs v̄tutib⁹ p̄or. Itē
ſpes non pōt hr̄i de beatitudine niſi credat̄ poſſi
bile:qꝛ impoſſibile ſub ſpe non cadit. Credit̄ āt
eē poſſibile beatitudinem habere per fideꝫ:ergo
fides cauſat ſpem. Uoluntas etiā non pōt deum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

amare quod ꝑtinet ad charitatem: niſi intellect⁹
rectam fidem hēat circa ipm: ergo fides cāt cha
ritatem ⁊ ē ꝑoꝛ ea. Scḋo ꝓbatur hoc diuiſiōe
ſic ſm Aug. in ſermone q̄tuoꝛ modis ē aliquid
ꝑus altero. Pꝛimo eternitate: ⁊ ſic ſolus de⁹ p̄ce
dit oīa. Scḋo tp̄e vt flos fructum p̄cedit: ⁊ ſic fi
des non eſt ꝑoꝛ alijs virtutib⁹ infuſis: eo ꝙ oēs
virtutes diuinitus ſimul infunduntur. Tertio
aliquid eſt prius altero vel ex perfectione vl' ele
ctione: vt fructus p̄cedit floꝛē ⁊ foꝛma eſt ꝑoꝛ ma
teria oꝛdine perfectionis: ⁊ perfectū imperfecto:
⁊ actus potentia. Et hoc mō fides non ē prioꝛ: ſꝫ
charitas ē ꝑoꝛ fiḋ ⁊ ſpe: eo ꝙ fides ⁊ ſpes ꝑficiūt
⁊ foꝛmāt ꝑ charitatem. Quarto mō eſt aliquid ꝑ
us altero oꝛigine: ſicut ſonus p̄cedit cantuꝫ ⁊ lux
ſplēdoꝛē. Et hoc mō fides p̄cedit ſpē ⁊ charitatē
ſicut materia p̄cedit foꝛmā: potentia actū: iperfec
tum perfectum. Tertio ꝓbat̄ hoc auctoꝛitate.
Nā apl's ad Heb. xi. dicit. Eſt fides eſt ſubſtātia
ſperandaꝝ rerū: ſed ſubſtantia hēt rōem p̄miſſi:
ergo fides eſt p̄ma inter virtutes. Quarto ſimi
tudine fundamenti ſic ꝓbat̄. Fundamentū ma
terialiter loquendo eſt ꝑus alijs q̄ntum ad oꝛdi
nem: q2 p̄cedit alias ꝑtes. Itē q̄ntum ad virtutem
q2 fundamentū ſuſtinet edificiū totū q̄rū verſiꝗ
ꝑ ſimilitudinē reperitur ī fide Raine. Hic ⁊ Gre
go. dicit. i. q. i. cū paulus dicat. Fundamentū ali
ud nemo pōt ponere p̄ter id qḋ poſitum eſt: qḋ ē
chriſt⁹ ieſus. i. fides Chriſti. ꝯtr ꝓbatur: q2 vbi
chriſt⁹ non eſt fundamentū nullū boni operis ſu
pereſt edificium. .§. III.

Fides fuit in angelis an

te confirmatōnem vel lapſum: ⁊ in hoīe an̄ pecca
tum: qḋ ſic ꝓbat: b. Tho. 2ª. 2ᵉ. q. v. Cum fides ſꝫ
aplm ſit argumentū non appentiū. Et ſm Augu.
de his q̄ non vident̄. Illa ſola manifeſtatio exclu
dit rōem fidei ꝑ quam appet ⁊ clare videt̄ id de
quo ꝑncipaliter eſt fides. Principale aūt obiectū
fidei eſt virt⁹ p̄ma. i. de⁹ cuius viſio clara facit be
atos ⁊ ſuccedit fidei. Cum aūt angelus an̄ confir
mationem ⁊ hō an̄ lapſum non haberent illā be
atitudinē q̄ videtur de⁹ ꝑ eēntiam: manifeſtuꝫ ē
ꝙ n̄ hūerunt ſic manifeſtā cognitōem: ꝙ exclude
retur rō fidei. Si aūt non hūiſſent fidē: hoc eſſe
non potuiſſet: niſi q2 penitus erat ei ignotū id d̄
quo ē fides. Sꝫ eſt hic ꝯſiderandū: ꝙ ī obiecto fi
dei aliquid ē ibi quaſi foꝛmale: et aliquid quaſi
materiale. Et foꝛmale quidem eſt veritas pꝛima
ſupꝛa oēm naturalē cognitiōem creature exn̄s.
Et q̄ntuꝫ ad hoc fides ē in oībus cōiter hn̄tibus
cognitionē de deo beatitudine nondū adepta: ⁊ ī
angelis an̄ ꝯfirmatōem. Materiale eſt id qḋ ꝓ
ponitur credendū q̄ ſunt multa: q2 oēs articuli
⁊ q̄ ſequunt̄ ex illis. Et hoꝝ q̄dā ſunt credita ab
vno q̄ ſunt ſcita ab alio ēt in p̄ſti. Vt ꝙ deus ſit
vn⁹ ⁊ ſumme bon⁹ ⁊ creatoꝛ oīum reꝝ ⁊ hi⁹. Et
q̄ntum ad iſta dici pōt ꝙ angel⁹ an̄ ꝯfirmatōnem
⁊ hō an̄ pctm̄ quo ad q̄daꝫ myſteria de diuīs ha
buit viſionē nō fidē: de quib⁹ nos hēmus fideꝫ
Et ſm iſtū modum pōt ſaluari opinio dicentium
ꝙ non hūerunt fidē ꝓpter manifeſtā contēplati
onē quā hēbant de diuinis. In demonib⁹ quo
ꝗ eſt fides Iuxta illud Iac. ij. Demones credūt
⁊ contremiſcūt. Hn̄t aūt fidem ex hoc ꝙ intellec
tus eoꝝ ꝯuincitur ad hoc ꝙ iudicet eē credēdū
his q̄ dicunt̄ de deo: ſꝫ non cōicant̄ per euidenti
am rei: ſicut nunc ſi aliqs ꝓpheta ꝓnunciaret in
noīe dn̄i aliquid futurū: ⁊ adhiberet ſignuꝫ moꝛ
tuum ſuſcitando: ⁊ hoc ſigno vinceret intellectuꝫ
videntis: vt cognoſceret manifeſte hec a deo dici
q' non mentitur: ſꝫ illud futurū qḋ pꝛedicat̄ in ſe
euidens non eēt: vnde rō fidei non tolleret̄ ī eo.
Sic demones videntes multa maīfeſta indicia
per miracula vera: ⁊ alios modos ex quib⁹ per
cipiunt doctrinā eccleſie eē a deo: q̄uis ipſi ipas
res q̄s docet eccleſia non videāt: puta deum eē
trinū ⁊ vnum ⁊ hi⁹: ex hoc. n. credere non meren
tur: q2 credere eſt meritoꝛiū inq̄ntum voluntas
mouet intellectū ad aſſentiendum credibilibus
ex oꝛdine: q2. ſ. vlt deo ſubijci in his q̄ iubet cre
di ēt ſi clare non videat illa miracula. Sꝫ demo
nes non ſponte credunt ſꝫ coacti ſignis: ⁊ ex per
ſpicacitate intellect⁹ naturalis ⁊ hoc eis diſplicꝫ
ꝙ ſigna ſint ita euidentia ꝙ cogant̄ credere.
¶ In hereticis q diſcredunt in vno articulo: ſꝫ
in alijs non errent: non ē fides nec foꝛmata nec ī
foꝛmis: hi⁹ rō eſt ſm. b. Tho. 2ª. 2ᵉ. q. v. q2 ſubla
ta rōne foꝛmali obiecti fidei: fides remanere nō
pōt ſicut in alijs hītibus: ſicut ēt remota luce vi
ſio eē non pōt. Obiectum aūt fidei foꝛmale ē ve
ritas p̄ma ſm ꝙ manifeſtat̄ in ſacris ſcriptur' ⁊ do
ctrina eccleſie. Vn̄ quicūꝗ non inheret ſicut īfal
libili ⁊ diuine regule doctrine eccl'e: q̄ ꝓcedit ex
veritate p̄ma in ſacris ſcripturis manifeſtata: ille
non hēt habitum fidei: ſed ea q̄ ſūt fidei alio mō
tꝫ: q̄ per fidē: manifeſtum ē aūt ꝙ ille q inheret do
ctrine eccl'e ſicut īfallibili regule: oībus aſſentit
q̄ eccleſia docet. Aliogn ſi de his q̄ eccleſia docꝫ
q̄ vult tꝫ ⁊ q̄ n̄ vult non tꝫ: non iā inheret doctrīe
eccleſie ſicut infallibili regule ſed ꝓpe voluntati
Et ſic manifeſtū eſt ꝙ heretic⁹ q ꝑtinaciter diſcre
dit vnū articulū fidei non ē ꝑatus ſequi in oīb⁹
doctrinam eccleſie: ſi. n. n̄ ꝑtinaciter diſcrederet
vnum articl'm iā non ē heretic⁹ ſꝫ ſolū errās. He
retic⁹ ergo q ꝯtra vnū articl'm fidē non hꝫ: d̄ ali
is ēt articulis fidē non hēt: ſed opinionem q̄ndaꝫ
ſm ꝓpꝛiam voluntatē. .§. IIII.

Fides eſt vna ēt catho

lica ⁊ vera. Quantum ad p̄mū dicit apl's ad eph.
iiij. Vnus deus vna fides. Et dr̄ vna tripl'r vno⁰
inq̄ntum ſumitur pꝛo habitu quo credim⁹. Sic
.n. eſt vna ſpecie ſed differens numero in diuer
ſis fidelib⁹ ſicut omnes homines participatione
ſpēi humane: ſunt vn⁹ hō ſed numero multi. Cū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

enī obiectum formale fidei ſit veritas p̄ma: cui
inherendo credimus: q̄cūq3 ſub fide continetur
Ideo ſicut veritas p̄ma ē vna .ſ. deus: ita ꝛ fides
Secundo mō inq̄ʒtum ſumitur pro eo qđ credi
tur quod eſt obiectum materiale. Et ſic etiam di
citur vna: qꝛ idem eſt qđ creditur ab oībus: et ſi
ſint diuerſa credibilia que cōiter creduntur ab
oībus tn̄ reducuntur ad vnum. Que enim credā
tur aliqua temporaliter facta ad fidem: ptinent ī
ordine ad veritatem p̄mam q̄ eſt quid eternū. b.
Tho. ſcđa ſcđe. q. iiij. Pōt ēt dici vna: qꝛ ad vnuʒ
verum finem dirigit qui eſt deus ad ipum poſſi
dendum. Dr̄ autem catholica ī ſymbolo Atha
naſij. Hec eſt fides catholica ꝛc̄. Et in ti. i. decret.
de ſum. tri. ꝛ fi. ca. Ubi dicit. b. Tho. in expoſitiōe
ipſius tituli ꝛ primi capituli ꝙ catholica dicitur
vniuerſalis. Dr̄ autem vniuerſalis tum prop-
ter diuerſarum p̄cepta regularum: tum qꝛ eiꝰ cultꝰ
per oēs pene mundi terminos emanauit. Here
ticorum aūt errores ſub certis angulis terrarum iclu
dunt: hec. b. Tho. vel ēt qꝛ ſola de vniuerſali bo
no. i. deo recta tradit: ꝛ vniuerſa vicia vitare do
cet: ꝛ vniuerſas virtutes amplecti. Dr̄ autē ve
ra qꝛ ita veraciter p̄dicat vt falſitatem ꝯtinere n̄
poſſit. Qđ ita probat. b. Tho. ſcđa ſcđe. q. i. Nihil
ſubeſt alicui potentie vel actui niſi mediante rō
ne formali obiecti. Sicut color nō pōt videri ni
ſi per lumen: nec ꝯcluſio ſciri niſi p mediū demō
ſtrationis. Sed vt dictum eſt rō formalis obiecti
fidei eſt veritas prima. Unde nil pōt cadere ſub
fide niſi inq̄ʒtuʒ ſtat ſub veritate prima ſub qua
nullum falſum ſtare poteſt ſicut nec non ens ſub
ente nec malum ſub bonitate. Et ideo ꝛc̄. Fides
autem hec eſt. ſ. vna catholica ꝛ vera: eſt fides ec
cleſie romane. Unde Amb. ꝯ Cypriano ait. Nec
vllam putauit veram niſi vere fidei grām: hoc ē
in romana eccleſia. Nec putauit fidem eſſe in
ſciſmate. Etenim cum propter eccleſiam chri-
ſtus paſſus ſit: ꝛ corpus eiꝰ ſit eccleſia non videt̄
ab his fides exhiberi chriſto: a quibꝰ euacuatur
chriſti paſſio atq3 diſtrahitur. ſ. per ſciſma. xxiiij.
q. i. aduocauit. Item. q. e. c. hec eſt fides. Et ſi qs
obijceret: ꝙ pōt quis adorare hoſtiam non con-
ſecratam: qꝛ ſacerdos non cōſecrauit vt ille eſti
mat. Et ſic credit ibi eē chriſtuʒ ꝛ non eſt: ergo fi
dei pōt ſub eē falſum. Reſpondet. b. Tho. vbi ſu
pra ꝙ fides credentis non refertur ad has ſpes
vel illas panis: ſʒ ad hoc ꝙ verum corpus chriſti ſit
ſub ſpeciebus panis ſenſibilis: qn̄ recte fuerit cō
ſecratū. Unde ſi non ē recte ꝯſecratum fidei non
ſubē falſum. .§. V.

Fides autē in intellectu

vt in ſubiecto p̄prie ꝛ p̄ncipaliter conſiſtit: ſecun
dario ī voluntate q̄ʒtum ad actū eius. Qđ ſic de
clarat. b. Tho. 2ª. 2ᵉ. q. iiij. Credere quideʒ actus
fidei ē actus intellectus: ſm̄ ꝙ mouetur a volun
tate ad aſſentiendum. Procedit ergo hiꝰ actus
ꝛ ab intellectu: ꝛ a voluntate quorum vterq3 natum
eſt perfici per habitum. Et iō oportet ꝙ tam ī in-
tellectu q̄ʒ in voluntate ſit aliqs hitus ſi debeat
actus fidei eſſe perfectus ſicut etiaʒ ad hoc ꝙ ac
tus concupiſcibilis ſit perfectus: oʒ ꝙ ſit habitꝰ
prudentie in rōne ꝛ habitus temperantie in con
cupiſcibili. Nam ad perfectionem actus q̄ ex du
obus p̄ncipijs actiuis p̄cedit: requiritur ꝙ vtrū
q3 actiuorum p̄ncipium ſit perfectum. Non eīm
pōt bene ſecari niſi ꝛ ſecans hēat artem: ꝛ ſerra
ſit bene diſpoſita ad ſecandum. Diſpoſitio aūt ad
bene agendum in illis potentijs anime q̄ ſe hn̄t
ad oppoſita: eſt habitus. Et ideo oʒ ꝙ actus pro
cedens ex his duabus potentijs talibus ſit per
fectus hitu: aliquo preexiſtente in vtraq3 poten
tiarum. Et qꝛ credere eſt immediatus actus itel
lectus: qꝛ obiectum huius actus eſt veruʒ qđ p
p̄rie pertinet ad intellectum: ideo oportet ꝙ fidꝰ
que eſt p̄prium principium huius actus: ſicut ī
itellectu vt ī ſbō. Dr̄ autem ab Aug. ꝙ fides eſt ī
credētiū voluntate: inq̄ʒtum actus eiꝰ mouet̄ ex
imperio voluntatis ad aſſentiēdum credibilibꝰ.
¶ Item nota ſm̄ be. Tho. vbi ſupra ꝙ charitas
dr̄ forma fidei non ꝙ ſit forma intrinſeca que
dat eſſe rei: ſed inq̄ʒtum informat actum eius. ſ.
credere vt ſic operetur ꝛ mereatur. Et ad hoc fa
cit quod habetur de peni. di. ij. §. item dominus
Amen ꝛc̄. Nihil eīm p̄hibet vnum actum a di-
uerſis habitibus informari. Item ſm̄ bea. Tho.
vbi ſupra. Fides informis. i. ſine charitate: ꝛ for
mata. i. cum charitate: non ſunt diuerſi hitus q̄-
rum vno adueniēte: alter qui p̄us erat in aīa cor
rumpatur: vt quidaʒ dixerunt. Nec ēt ꝙ ambo
ſint ſimul in hn̄te p̄us fidem informem: ꝛ poſtea
formatā vt alij dixerunt: ſed ē vnus ꝛ ideʒ hitus
non diuerſi. Rō qꝛ habitus diuerſificatur ſʒ id
quod per ſe pertinet ad hitum. Fides aūt cuʒ ſit
perfectio intellectus: id per ſe p̄tinet ad fideʒ: qđ
p ſe pertiet ad itellectum: qđ aūt pertinet ad vo
luntatem: non per ſe pertinet ad fidem: ita ꝙ per
hoc poſſit diuerſificari habitus fidei. Diſtinctio
autem fidei informis ꝛ formate: eſt ſm̄ id quod p
tinet ad voluntatem. i. ſm̄ charitatem. Que autem
gratia adueniens in eo qui hēt fidem informem
non cauſet habitum fidei: per accidens eſt prop-
ter diſpōtōem ſubiecti: qꝛ. ſ. iam hʒ fidem: ſed qꝛ
īformem hēt: format ꝛ perficit eam. Sicut econ
trario ſm̄ peccatum mortale: quod quis commit
tit: non tollit gratiam: cum tamen omne mortale
de ſe tollat eam. Et ratio eſt: qꝛ iā amiſerat p p̄mū

¶ Actus fidei eſt triplex. Ca. iij.

De actu fidei

nota ꝙ triplex eſt actus fidei: ſcilʒ voluntaria cordis aſſenſio: publica oris ꝯfeſſio: ſalutifera mortis ſuſceptio. Primus ergo actus fidei

ē volūtaria cordis aſſēſio, dicēte aplo ad Ro. x.
Corde creditur ad iuſticiam. Qđ expōitur tripli
citer. Primo ſic. Uere credere dat ſalutem: eo
ꝙ dat iuſticiam que eſt cā ſalutis. Scđo ſic. Cor
de creditur ad iuſticiam. i. per fidem cordis iuſti
ficatur aliqs: vt. ſ. fiat de peccatore iuſtus. Tertio
mō ſic. Corde creditur ꝛc. i. voluntarie creditur:
qꝛ cetera pōt homo non volens: credere aūt nō
pōt niſi volens. Et diffiniēs Aug. quid ſit crede
re dic: ꝙ nil aliđ ē ꝙ cū aſſenſiōe cogitare. Pro
cuius intellectu ſex notari pnt. Primū ē qđ
ſit aſſenſus ꝛ quid cōſenſus. Scđo vbi hec duo
aſſentire. ſ. ꝛ diſſentire inueniuntur. Tertio quid
ſit cogitare: ꝛ quot modis dr̄. Quarto quis ſit or
do inter cogitare ꝛ aſſentire ꝛ econuerſo. Quin
to ꝙ fides conſiſtit media inter duas cogitatiōes
Sexto ꝙ aſſentire veritati contingit tribus mo
dis. Quātum ad primum nota ꝙ aſſenſus dr̄
determinatio cognitionis ad aliquid: quam co
gnitōem vel determinatōem cognitiōis aliquid
non pcedit. Conſenſus vero dr̄ determinatio vo
luntatis ad vnū: qui pſupponit cognitiōem cum
qua ſimul ſentit: dum in illud tendit quod ratio
bonum iudicet: ita ꝙ aſſentire dicitur eſſe intel
lectus conſentire voluntatis: hec. b. Tho. ſcđa ſe
cunde. q. ij. ꝛ in. iij. ſen. Quantum ad ſecundū
ſciendum: ꝙ cum ſit triplex operatio intellectus
. ſ. ſimplicium ſeu incomplexorum apprehenſio
Secunda compoſitio ꝛ diuiſio. ſ. per affirmatio
nem ꝛ negatōem. Tertia argumentatio. ſ. de vno
in aliud diſcurſus. Aſſentire ꝛ diſſentire circa fi
dem non reperitur in prima operatione intellec
tus: ſed in ſecunda eo ꝙ fides habet aſſenſum q
eſt determinata acceptatio alterius partis cōtra
dictionis. Qui enim aſſentit intellectum ad alte
ram partem contradictionis determiat. Quā
tum ad tertiū. ſ. qđ ſit cogitare: nota ꝙ pōt ſumi
tripliciter. Uno mō cōiter pro qualꝫ actuali con
ſideratione intellectus ſicut accipit Aug. in. xiiij
de trini. Scđo modo ſumitur pro actuali cōſide
ratione intellectus: que eſt cum quadam inqſiti
one animi deliberantis: nōdū pfecti p plenā viſi
onē vel certitudinē veritatis ſicut accipit Aug.
in. xv. de trini. Tertio mō ſumitur p actu virtutꝭ
cogitatiue. In propoſito ſumitur ſcđo modo: im
portat enim diſcurſum rōnis cogitatio: qꝛ cogi
tare eſt ſimul cogitare. b. Tho. ſcđa ſcđe. q. ij. quō
actus intellect⁹ ſe hēat ad cogitatōem ꝛ aſſenſuꝫ
nunc declarandum. Quantū ad quartū ergo
qs. ſ. ſit ordo īter cogitare ꝛ aſſentire. Nota qua
druplicē modū. Nam aliqñ aſſenſus ē ſine cogi
tatione vt pꝫ in itelligente ſine reſpectu pncipiorꝫ
quorꝫ eſt intellectus: Intelligens. n. aſſenſū hꝫ ſi
ne cogitatione. i. diſcurſu: qꝛ ſtatim pbat ipſa au
dita. ſ. pncipia ſm Boe. Aliqñ cogitatio eſt cauſa
aſſenſus vt in ſciente. Nam ſciens ꝛ cogitationē
ꝛ aſſenſum hꝫ: ſed non cogitationem cuꝫ aſſenſu
ſed cogitationē ante aſſenſum diſcurrit eniꝫ mē
te ratiocinando: ꝛ inuētā ratione qua concludit
aſſentit. Dubitans nihil habet de aſſenſu ſed co
gitatōem ſolum: quia in neutram partem decli
nat: diſcurrit tamen ratione. Suſpicans eſt: qui
hēt cogitationē abſqꝫ firma aſſenſione: in vnam
partē declinat magis ꝙ in aliā aliquo leui ſigno
Neſciēs neqꝫ aſſenſū neqꝫ cogitatōem hꝫ. Aliqñ
cogitatio ē ſine aſſenſu perfecto: vt in opinante.
Nam opinans hꝫ cogitatōeꝫ diſcurrens rōcinā
do: ſꝫ non hꝫ perfectum aſſenſum: cum hēat for
midinem de oppoſito: ꝛ ſi fortiter decliet ad vnā
parteꝫ: aliquando aſſenſus eſt ſimul ꝛ cogitatio
vt in credente. Nam credēs hēt ſimul aſſenſum
firmiter inherēdo ꝛ cogitationē diſcurrendo ra
tione poſt aſſenſum qua oñditur tali vitati firmi
ter inherēdum vt magis intelligat: ꝛ ſi non clare
ſeu demonſtratiue videat. b. Tho. ſcđa ſcđe. q. ij.
ꝛ i. iij. ſen. Quantum ad quintum nota ꝙ fides
conſiſtit media inter duas cogitationes: quaruꝫ
vna voluntatē inclinat ad credendū: ꝛ hec cogi
tatio pcedit fidem. Alia cogitatio tendit ad intel
lectum eorꝫ que iam credit. b. Tho. in. iij. ſenten.
Quantum ad ſextuꝫ nota: ꝙ tribus modis aſ
ſentitur vitati. Primo qꝛ ſic aſſentiēti apparet ꝛ
iſte aſſenſus opinantis: qui hēt formidinem ex p
te aſſentiētis ſꝫ apparentiam ex parte rei cui aſſē
titur. Secundo aſſentit quis vitati alicui: qꝛ ſic
videtur eē ſm veritatem: ꝛ iſte eſt aſſenſus ſcien
tis qui hēt ſecuritatem ex parte aſſentiētis ꝛ eui
dentiam ex parte eius cui aſſentit. Tertio modo
aſſentit qs vitati: nō qꝛ ita videt eē. ſ. clare: ſꝫ qꝛ
hēt idoneum teſtimonium. Et ſic eſt aſſenſus fi
dei qui hꝫ ſecuritatem ex parte aſſentientis que
non dubitat ſꝫ eſt certus: defectum vō euidentie
ex parte rei cui aſſentit. Et credere ē mediū īter
ſcire ꝛ opinari: ꝛ de vtroqꝫ participat ꝛ a quolibꝫ
differt. Nam cum ſciā participat fides per ſecu
ritatē: ſed differt qꝛ non hēt euidentiam. Sꝫ dif
fert ab ea: qꝛ hēt certitudinem non formidinem
de oppoſito. b. Tho. ſcđa ſcđe. q. ij. ſi quis. n. dubi
taret proprie ſumēdo dubitatōem non eēt fidel
Unde dicitur extra de hereti. c. i. Dubius in fide
eſt infidelis. Et ſignanter dictū eſt proprie: qꝛ lar
ge ſumendo p omni motu dubitationis ſicut q
tentatur de his que ſunt fidei: aliqs cum non aſ
ſentit volūtarie tali dubitatōi ſꝫ hēt diſplicētiaꝫ
non eſt infidelis. . §. I.

Sciendum eſt etiam ꝙ ac
tus fidei interior dicitur tribus modis ſecundū
magiſtrum ſenten. in. iij. di. xxiij. Credere deum:
credere deo: ꝛ credere in deū. Que diſtinctio ori
ginaliter eſt Auguſtini ſuper Johan. Hec autem
tria ſm beatum Tho. ſcđa ſcđe. q. ij. ꝛ in. iij. ſentē.
non ſunt diuerſi actus fidei: ſed vnus ꝛ idem ac
tus completus fidei habēs diuerſos actus fidei
ſed vnus eſt actus completus habens diuerſam
relatōem ad fidei obiectum. Obiectum autem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſidei eſt quod creditur: quod poteſt dici eſſe ens
cogitabile ſupra rōem. Primum cui ꝓpter ſe da
tur aſſenſus. Et in hoc qd̄ dr̄ ſupra rōnem ſepa
tur ab' his quoꝝ eſt credulitas ſm rōem vt in pn
cipijs ſciarum. In hoc qd̄ dicit p̄mum ſepaṫ ab
his q̄ ſunt creature: In hoc qd̄ d̄r cui datur aſſē
ſus ꝓpter ſe, ſepatur ab illa cognitione que eſt ꝑ
viam rōnis. ¶ Primo ergo credere deū ē act⁹
fidei: ſm q̄ intellectus determinatur ad vnum.
Nam obiectū fidei eſt de⁹ ſm q̄ in ſe conſideraṫ
vel aliquid circa ipm̄ vel ab ipſo. Quamuis deū
eſſe ſimplr̄ poſſit demonſtrari: tn̄ deum eē trinū
ꝛ vnum: ꝛ alia hi⁹: ſm q̄ eſt actus fidei. ſ. credere
deum demonſtrari non pōt. ¶ Secundo crede
re deo eſt actus fidei ſm q̄ rō inclinat voluntatē
ad aſſentiendum deo. Ratio aūt quare volūtas
inclinatur ad aſſentiendum his que non videt
eſt: qꝛ deus ea dicit. Sicut hō in his que non vi
det: credit teſtimonio alicuius boni viri: qui vi-
det ea que ipſe non videt. Sic hō inducitur ad
credendum ꝑ ea q̄ dicta ſunt de deo miraculꝭ cō
firmata. Silr̄ fidelis credit hoī de his que ſunt
fidei: non qꝛ hoī ſed inq̄ztum deus ꝑ ipm̄ loquiṫ
qd̄ ex certis experimentis ꝛ miraculis colligere
pōt. Infidelis aūt non credit deo loquēti ī hoīe.
¶ Tertio credere in deum eſt actus fidei ſm q̄
intellectus determinaṫ a voluntate attendendū
in deum. Et ſic credere in deū eſt credendo ten-
dere in eū. Sicut. n. amare deū eſt ſimplr̄ actus
charitatis: ita amando credere ē actus fidei: per
charitatem mote ad actū ſuum ſm. b. Tho. 2ᵃ. 2ᵉ
. q. ij. ar. ij. vnde Gr̄a. de pe. di. ij. §. cum ergo dicit
In chriſtum credit qui charitatē hꝫ. In chriſtuꝫ
quippe credere eſt amando in ipm̄ tendere. Hec
eſt fides que per dilectiōem operatur vt diffinit
apl's. Et ſic credere deum eſt ſicut materiale ob
iectum intellectus. ſ. credere q̄ deus ſit ꝛ huiuſ
modi. Credere deo eſt ſicut formale obiectū qd̄
eſt veritas p̄ma. Et ſic credere deo eſt credeṙ ve
ra eſſe q̄ deus dicit eo q̄ ipſe dicit. Credere in d̄
um eſt credere ꝑ amorē p̄me veritati: ꝛ credendo
amare eū ſuꝑ oīa. Et credere deo vt veritas. ſ. qꝛ
vera q̄ dicit deus. Credere deū vt v̄tuoſitas ſeu
potentia. ſ. eē oīpotentē creatorē. Credere in de-
um vt bonitas. i. in ei⁹ bonitatē tendere: guſtan-
do ꝑ amorē: Rai. .§. II.

De actu exteriori fidei q̄ dicitur

ↄfeſſio: no. ſm. b. Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q. iij. q̄ eſt triplex cō
feſſio. Prima eſt peccatoꝝ de q̄ Iac. v. cōfitemī
alterutrū peccata veſtra. Et hec ē actus pn̄ie ſeu
ps ſacri. Scd̄a eſt confeſſio diuinoꝝ ꝑconiorum
de q̄ ps. cxviij. Confitemī dn̄o qm̄ bonus: ꝛ hec
eſt actus latrie ſeu v̄tutis religionis. Tertia eſt cō
feſſio articuloꝝ fidei ad Ro. x. Ore aūt confeſ
ſio fit ad ſalutem: ꝛ hec eſt actus fidei. Hic auteꝫ
actus. ſ. publica cōfeſſio eoꝝ que ſunt fidei: non
eſt vbiqꝫ ꝛ ſemꝑ de neceſſitate ſalutis: ſed ꝓ loco
ꝛ tpe. Et de hoc hēs in 2ᵃ pte ti. xi. Ad hoc auteꝫ
vt talis confeſſio fidei ſit ad ſalutē valens: oꝫ q̄
confiteaṫ qs fidem in recta ↄuerſatione fideliuꝫ
Un̄ Hiero. Quotienſcūqꝫ vicimur vicijs atqꝫ pec
catis: totiens deū negam⁹. Et econtrario. Quoti
ens aliquid boni agim⁹ deū confitemur. Nec ē
arbitrandū illos tm̄ in die iudicij a dei filio dene
gandos: qui ī martyrio chriſtū negauerunt ſed il
los oēs quoꝝ opere vel ſermone vel cogitatōe
chriſtus negaṫ vel confeſſione nō confiteṫ. xi. q.
iij. eſtimant. ¶ Eſt aūt neceſſaria talis confeſſio
ꝓpter q̄ttuor. Primo vt de⁹ honorificeṫ. Scd̄o
vt fides defendatur. Tertio vt ꝓxim⁹ edificetur.
Quarto vt īfidelis ↄfundaṫ: de qbus vide vbi ſu
pra de tertio actu fidei. ſ. ſuſceptio martyrij hēs
ſupra ti. iij. de fortitudine. .§. III.

De merito credendi

nota q̄ credere eſt laudabile ꝛ meritoriuꝫ triplr̄
ꝓbatur. ſ. rōne: ſilitudīe: ꝛ auctē. ¶ Rōne qdem
ſic ꝓbaṫ. Omis act⁹ qui ſubijcitur libero arbitrio
moto a deo per gr̄am: ꝛ relatus in deū eſt merito
rius. Sꝫ credere ē act⁹ intellect⁹ aſſentienť veri
tati diuine: ex imperio volūtatis mote a deo per
gr̄am: ꝛ ſic ſubiacet libero arbitrio ī ordine ad de
um: ergo actus fidei ē meritorius. Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q
. ij. It' ſic ꝓbatur. Omis actus v̄tutis eſt laudabil
ꝛ meritorius. Sꝫ credere ē act⁹ fidei q̄ eſt vir⁹ g
meritorius. ¶ Similitudīe probatur ſic. Sicut
conſideratio actualis ſcīe eſt meritorium: tū rōe
libertatis arbitrij qꝛ in poteſtate hoīs eſt conſide
rare ꝛ non ↄſiderare: tum rōe finis ex pte chari-
tatis: vt conſideratio ſcīe referatur ad honorem
dei: vel ad vtilitatē ꝓximi in q̄ caſu vterqꝫ eſt me
ritorius: q̄uis in ipſa ſcia non ſit meritū: qꝛ intel
lect⁹ captiuaṫ ad aſſentiendū v̄itati: nec remanet
voluntas libera ad aſſentiendū. Sic in ꝓpoſito
Cū circa ea q̄ ſunt fidei non cogaṫ intellect⁹ ad
aſſentiendū: qꝛ non clare videt: ſicut per ſciaꝫ re
manet voluntas libera ad aſſentiendum: vel nō
aſſentiendum fidei. Et nō aſſentiendo ꝓpter deū
meretur. b. Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q. ij. Aug. autem ſuꝑ Ioā.
Idem ꝓbat ſub ſilitudine radicis dicens. Sic
in radice arboris nulla prorſus appet pulchritu
do: ꝛ tn̄ quicquid ē in arbore pulchritudinis vel
fruct⁹ ex illa procedit. Sic ex fidei humilitate. q̄
quid meriti quicquid beatitudinis aīa ſuſcep-
tura eſt ex fidei fundamento procedit. ¶ Tertio
auctoritate ꝓbaṫ ſic: chriſtus dixit Ioan. xx. Be
ati q non viderunt ꝛ crediderunt. Sed p̄miū nō
debeṫ niſi merito. Beatitudo vero ē vltimuꝫ ꝛ ꝑ
fectū p̄mium ergo ꝛc̄. ¶ Ad p̄dictoꝝ maioreꝫ eui
dentiam: nota quinqꝫ. ¶ Primuꝫ eſt q̄ ratio hu
mana ad ea que ſunt fidei poteſt ſe habere ad vo
luntatem credentis dupliciter. Uno modo ante
cedenter: puta cum quis non vult credere: vel n̄
habet promptam voluntatem ad credenduꝫ: ni
ſi ratione humana induceretur. Et tunc rō hūa-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

na diminuit meritum. Et in hoc caſu itelligenda eſt auctoritas Greg. Fides non hʒ meritum ⁊c. Secundo mō ratio humana ſe hʒ ad voluntatē credentis conſequenter: puta cum homo habet ꝓmptā voluntatem ad credendum: et ſine rōne Et ex hoc ꝙ diligit veritateʒ creditā ſuper ea cogitat: ⁊ amplectitur: ſi quas rōnes ad hoc inuenire poteſt: tunc humana rō non excludit merituʒ fidei: ſed eſt ſignum maioris meriti. b. Tho. 2ª. 2ᵉ

¶ Secundo notandū ꝙ ea que ſunt fidei ⁊ ſi ſupra rōem ſint: non tñ ↄtra rōnem. Et iō querere ea q̄ ſunt ſupra rōem: non eſt vituperabile ſʒ laudabile: qꝛ homo dʒ ſe ad diuina dirigere ꝙ̄tum poteſt vt dicit phs. x. ethic. b. Tho. in. iij. ſen. Nō tñ intelligendum eſt: cū quis querit hꝰ timorate ⁊ moderate vt dicit Aug. ⁊ non ſupra capacitatē ſuam: iuxta illud Altiora te ne queſieris. Eccli. iij. ¶ Tertio nota ꝙ rō naturalis in his q̄ ſunt fidei pōt induci: vel cum fide vel contra fidem. Et illa quidem rō que ſm fidem inducitur pōt augere meritum in ꝙ̄tuʒ facit voluntatē magꝰ ꝓmptam ad credendum. Rō autem inducta ↄtra fidem ad difficultatem actū addit ⁊ per ↄſequens auget meritum. Unde manente eadem voluntate credendi: magis meretur ille qui credit illud ad qḋ videt multas rōnes in contrariuʒ: ꝙ̄ʒ qui eas non videt: ſicut qui tentat̄ vehementius de luxuria vel alio vicio: ſi reſiſtat equali voluntate magis meretur. b. Tho. i. iij. ſen. ¶ Quarto nota ꝙ magis meretur ille qui credit ſine rōne vel ſuaſione: ꝙ̄ʒ ille qui ſuaſionem vel rōem querit: manente eadem voluntate credēdi. Quod ſic ꝓbatur. Sicut affectꝰ rationalis dʒ ſumme bonitatis dignum amorem: ita intellectꝰ ſumme veritati dignā credulitatem. Sicut ergo non ē digna dilectio ad deum qua diligitur eiꝰ bonitas ſolū ꝓpter vtilitatem: ita eadeʒ rōe non eſt digna deo credulitas: qua aſſentitur ṗme veritati: ſoluʒ ꝓpter rationis probationē vel ſuaſionem. Itē ſicut aliud eſt diligere aliqueʒ ex ſuis meritis ſine rōne beneficij aliud diligere ipſum ſine meritis ex ſola virtute ⁊ gratia diligentis: ſic aliud eſt credere ex probabilitate vel euidentia ipſius credibilis: aliud ex virtute credentis qḋ eſt maioris meriti. ¶ Quinto nota ꝙ credere alicui ſubito ſine deliberatōe ⁊ ſine inſpiratione ⁊ ſine motiōe ſufficienti ē leuitas mentis. Uñ dr̄ eccl'ſti. xix. Qui cito credit leuis eſt corde. Credere vō alicui cuʒ diſcretione vel ſpiratione vel motiuo ſufficienti non ē leuitas cordis: ſic facit ille qui credit ea q̄ ſunt fidei. talis. n. hʒ ſufficiens motiuū ad credēdū. Inducit̄. n. auctē diuine doctrine miraculis confirmate: ⁊ ampliꝰ interiori iſtinctu dei illuminantis. Et iō talis non leuiter credit: vt dicit be. Tho. in ṗmo ↄtra gentiles. ⁊. 2ª. 2ᵉ. nec fides meritum tollit. Raine.

§. IIII.

De magnitudine et augmento fidei

Ex eo ꝙ dixit Chriſtus chananee Math. xv. O mulier magna eſt fides tua. Et centuriōi Math. viij. Non inueni tantam fidem in iſrl': et apli dñi adauge nobis fidem. Sciendum igitur ꝙ ex pte obiecti formaliter fides non variatur: nec augetur: nec minuitur: qꝛ obiectū fidei cum ſit veritas ṗma que deus eſt. ⁊ hec non variatur nec augetur: ſic nec fides. Sʒ cōſiderando fideʒ ex pte ſubiecti in quo eſt: ſic fides tū ex parte fidelium: tū ex pte creditoꝝ variatur. Et hoc triplici rōne. Primo ratione conditōis tpis: ſecundo rōne diffuſionis lumis: tertio rōne diſpoſitiōis hominis. ¶ Quantum ad ṗmum nota ꝙ ꝙ̄uis ſit eadem fides quam habemus de chriſto: ⁊ quam habuerunt antiqui patres: tamen qꝛ ipſi preceſſerunt chriſtuʒ ⁊ nos ſequimur: ideo eadē fides diuerſis verbis a nobis ⁊ ab eis ſignificat̄. Naʒ ab eis dicebatur per v̄ba futuri temporis. Ecce virgo concipiet ⁊ pariet filium Iſa. vij. Nos aūt dicimus per verba preteriti temporis: qꝛ concepit ⁊ peperit filium. b. Tho. 2ª. 2ᵉ. q. ciij. ¶ Et notandum ꝙ licet eadem fuerit fides omni tempore de myſterio incarnationis apud omnes quātum ad ſubſtantiam: diuerſimode tamen quantum ad explicationem ſecūdum diuerſitatem tēporum ⁊ perſonarum. Nam ante ſtatum peccati homo habuit explicitam fidem de incarnatione Chriſti ſm ꝙ incarnatio ordinabatur ad conuerſionem glorie: non autem ſm ꝙ ordinabatur ad liberatōem a peccato per paſſionem ⁊ reſurrectionem: qꝛ homo non fuit pſcius ſui peccati. Poſt peccatum autem homo habuit explicatam fideʒ non ſolum de incarnatione Chriſti ſed etiam de paſſione ⁊ reſurrectione: quibus genus humanum liberabatur: ⁊ ante legem ⁊ ſub lege moſaycaliter tamen ⁊ aliter. Nam minores fidem habuerunt circa hꝰ myſterium implicitam videlicet credendo ⁊ expectando ſalutem ⁊ redemptionem hominum: modum tamen ignorando añ legem. Sub lege vero perſona mediatoris mittēda predicabatur: ſed vtrū homo vel angelus v'l deus eſſet talis: a minoribꝰ neſciebatur: vt dicit Hu. de ſancto victore. Maiores aūt tam ante legem ꝙ̄ʒ ſub lege fidem hūerunt explicitam de incarnatōe Chriſti: vt pr̄iarche ⁊ ꝓphete. Et multis eoꝝ ſpālis reuelatio facta eſt: vt Abrae Iſaac et Iacob Moyſi dauid Iſaie ⁊ alijs multis. Multi quoqꝫ gentiles diuerſis temporibus fidem habuerūt explicatā de incarnatōne chriſti: quibꝰ. ſ. reuelatio facta eſt: vt Iob qui dicit. xix. ca. Scio ꝙ redemptor meus viuit ⁊c. Et Sibylla etiā ꝓnunciauit quedā de chriſto. ſ. eius natiuitatem: paſſionē ⁊ reſurrectionem ⁊ aduentū ad iudicium vt refert Lactantiꝰ in libro inſtitutionū. Et i hyſtorijs etiā romanoruʒ inuenitur: ꝙ tempore conſtantini imperatoris fuit quoddā ſepulchrū inuentum in quo iacebat homo habens laminā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aurea̅m ſuper pect⁹ ſuum: in quo erat ſcriptu̅m
chriſtus naſcetur de virgine ⁊ credo i eu̅. O ſol
iterum me videbis conſtantini temporibus. b.
Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q. ij. tempore vero gratie reuelate te-
nentur tam minores q̄z maiores habere fidē ex
plicitam: de his que i eccleſia ꝓponuntur: ſicut
ſunt articuli incarnationis. Et cum ipſum myſte
rium incarnationis includat in ſe myſterium
trinitatis: q̄ꝛ dicimus de eo ꝙ filius dei p̄ris fa
ctu̅ ē hō ꝯceptus ex ſpu ſancto natus de virgīe
iō neceſſarium ē nunc ēt explicite credere myſte
rium trinitatis oībus. ſ. ꝙ ſit pater ⁊ filius ⁊ ſps
ſanctus vnus deus: non au̅t quo ad alias ſubti
litates circa hi⁹. b. Tho. vbi ſupra. ¶ Et nota q̄n
to magis ꝓpinqui fuerunt chriſto tanto mag̃ ex
plicite fidem hūerunt de chriſto. Unde Greg. di
cit ſecundum incrementa temporum creuit ſcia
ſanctorum patrū. Et ꝓpter hoc beatus Jo. bap.
q̄ꝛ fuit propinquiſſimus ſaluatori expſſe cogno
uit aduentum chriſti in carne. Unde dixit de eo.
Ego vidi ⁊ teſtimonium perhibui: q̄ꝛ hic eſt fili⁹
dei. Cognouit ad paſſionem eum venturu̅. Uñ
dixit. Ecce agnus dei prenuncians imolatione̅
eius. Nec eſt contra hoc ꝙ miſit interrogare ie
ſum ꝑ diſcipulos ſuos dicens. Tu es qui ventu
rus es Math. xi. tanq̄z dubitaret. Triplex eſt. n.
dubitatio. Prima infidelitatis qualis fuit i iude
is. Secunda eſt tarditatis q̄lis fuit in diſcipulis
euntibus in emaus ⁊ quibuſdā alijs Math. vlt.
Tertia eſt amoris ſiue pietatis: ⁊ hec ꝓprie non ē
dubitatio ⁊ talis fuit in Joanne. ſ. quidā horror
quo anima ad modum dubitantis ſe habet. Uñ
Ambro. Joannes non fide ſ̄ pietate dubitauit:
horrebat enim conſiderare ꝙ filius dei ad infer
na deſcenderet. Greg. tñ aliter exponit: videlꝫ ꝙ
Joannes interrogauerit non de aduentu ſuo in
carnem vel ad paſſione̅ quā iam prenunciaue
rat: ſed vtrū per ſe ad inferna deſcenderet: vl̄ ali
um mitteret ad liberandos patres. Scd̄m Hie-
ro. Queſiuit per hec ſi vellet vt eius aduentum
ad limbum patribus nunciaret: vt eēt precurſor
ſu⁹ tunc ſicut hic fuerat. Hilari⁹ vero ⁊ Chryſ. di
cunt: ꝙ predictam inq̄ſitōem non ꝓ ſe fecit: ſed ꝓ
diſcipulis ſuis: vt ipſis videntibus ſigna eius vt
contigit ꝓpenderet ipſum eſſe Meſſiam qđ non
dum credebāt: alij exponunt vt non ſit illud iter
rogatiuum: ſed aſſertiuum magis. i. firmiter fate
or: q̄ꝛ tu es meſſias ⁊ non aliu̅ expectam⁹ Rai
nerius. Et ſic fides chriſtiana eſt magne ꝑſūdita
tis explicite. .§. V.

Variatur ſecundo fi-

des ex parte fidelium ⁊ creditorū rōe diffuſiōis
luminis. Licet. n. ſit eadem fides in maiorib⁹ ⁊ mi
noribus ſubditis ⁊ prelatꝭ: tum ſupiores de cre-
dendis tenenꝭ hr̄e pleniorem noticiā q̄z inferio-
res: qđ ſic pōt probari. Explicatio credendoru̅
ſit per reuelatōem diuinā: eo ꝙ credibilia natu
ralem rōem trāſcendūt. Uñ ſicut reuelatio dīna
quodā ordine ad angelos iferiores ꝑ ſupiores
venit ⁊ ad hoīes ēt per angelos: ita explicatio fi-
dei per ſuperiores venit ad inferiores hoīes: ſic
āt ſuperiores angeli qui illuminant iferiores d̄
diuinis hn̄t pleiorē noticiā: ita ſuperiores hoīes
ad quos ꝑtinet alios erudire de credendis: de-
bent hr̄e pleniorē noticiā ⁊ eam magis explicite
credere. b. Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q. ij. ¶ Ad maiorū hoꝝ de
clarationē notanda ſunt ſeptē. Primū eſt ꝙ ad
ꝓceptum charitatis ⁊ ſi oēs equal̄r teneanꝭ: q̄ꝛ il
lud eſt de neceſſitate ſalutis: non ſic oēs eq̄liter
tenentur ad credēdū explicite: q̄ꝛ credere expli-
cite non eſt de neceſſitate ſalutis: quo ad oēs eq̄
liter ſ̄ maiores ad hoc tenentur: q̄ꝛ cum hēant
alios ex officio iſtruere ꝑl̄a tenenꝭ explicite cre
dē q̄z miores. b. Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q. ij. Scd̄m ē ꝙ ſimpli
ces cū nō teneanꝭ oīa explicite credere n̄ ſūt exa
minandi de ſubtilitatib⁹ fidei: ~~niſi q̄n hn̄t ſuſpi~~
~~tio de ſubtilitatibus fidei ⁊~~ niſi q̄n habēt ſuſpitō
de eis ꝙ ſint ab hereticis deprauati: qui i his q̄
ꝑtinent ad ſubtilitatē fidei ſolent fidem ſimplici
um deprauare. b. Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. vbi. ſ̄. Tertiū ē ꝙ ſi
ſimplices in ſubtilitatibus fidei deficiant ex ſim
plicitate eis non iputatur: ꝑcipue ſi non iueniāt
doctrine ꝑuerſe ꝑtinaciter adherere. b. Tho. 2ᵃ.
2ᵉ. vbi ſupra. Quartum ē ꝙ minores non hn̄t fi
dem iplicitā in fidem maioꝝ niſi maiores adhe
rerent dīne doctrie. Et ex hoc miores debēt ma
iorib⁹ adherere in credendis. Uñ aplꝰs. i. ad Co.
iiij. Jmitatores mei eſtote: ſicut ego chriſti. b. tho.
vbi ſupra. Quintum eſt ꝙ cū humana cognitio
non. ſit regula fidei ſ̄ veritas dīna: non ꝑiudicat
fidei ſimplicium q̄ credunt eos rectā fidē habe
re error maioꝝ niſi minores ⁊ ſimplices maioꝝ
errorib⁹ in ꝑticulari ꝑtinaciter adhererēt ꝯ vni
uerſalis eccl̄e fidem. b. Tho. vbi ſupra. Sextum
ē ꝙ fides vniuerſalis eccl̄e non pōt deficere: di
cente dn̄o Petro Lu. xxij. Ego pro te rogaui vt
non deficiat fides tua. Et q̄ztum q̄dem ad pſonā
Petri intelligiꝭ de effectu finali vt. ſ. ꝙ non pirꝫ
ꝑſiſtendo in negatōis peccato. ¶ Quantū ad ec-
cleſiam au̅t q̄ intelligiꝭ in fide petri: ſimpl̄r: verū
eſt: q̄ꝛ non pōt fides eccl̄e deficere. Rō quare fi
des eccl̄e in generali deficere non pōt ē: q̄ꝛ diui-
na prudentia eccl̄a regitur. ſ. a ſpu ſancto eā dili
gente vt non erret. Et lꝫ papa in ꝑticulari errare
poſſit vt in iudicialib⁹ in q̄b⁹ ꝓcediꝭ ꝑ informati
onem alias i his q̄ pertinēt ad fidē errare nō po
teſt. ſ. vt papa in determinando ēt ſi vt ꝑticularis
⁊ ꝓuata pſona. Uñ magis ſtandū eſt ſn̄ie pape de
ꝑtinentib⁹ ad fidem: quā i iudicio ꝓferret: q̄z opi
nioni quorūcūq̄z ſapientū: cū ⁊ cayphas lꝫ male
ꝓphauerit inſcius. b. Tho. in quolibꝫ. Septimū
eſt ꝙ maiores ad quos ꝑtinet alios erudire te-
nenꝭ in his q̄ ſunt fidei ſuo loco ⁊ tpe rōem red
dere iuxta illud. i. pe. iij. Parati ſp ad ſatiſfactōe̅
omni poſcenti rōem de ea q̄ in vobis ē fide ⁊ ſpe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qḋ non intelr̄ de rōib' demonſtratiuis: que ad hiberi non pn̄t: ſed pſuaſiuis ad inſtructōem ꝛ ō ſenſionē ad remouendū impedimenta fidei oñdendo non eē īpoſſibile qḋ in fide ponitur. Omni aūt poſcenti intelligitur de diſtributōe accommoda. ſ. de his q̄ parati ſunt credere ꝛ q̄rūt īſtrui non his qui parati ſunt deridere. De his eīm dixit chriſtus. Nolite ſanctū dare canibus ꝛc̄. Raineri'. Hos docet Origenes prudenter eludere transferendo ſe ad aliam materiā non p̄ciſe tacēdo di. xliij. in mandatis. Et ſic fides chriſtiana eſt magna duratōe ſeu longitudīe. §. VI.

Tertio variatur fides

q꞉ augetur vel minuit̄ rōne diſpoſitōis homīs. Nam fides pōt eē maioꝛ in vno q̄ꝫ in alio rōne p̄me veritatis q̄ eſt vnica ꝛ ſimpliciſſima: ſed ex parte non ſolum credendoꝝ: ſed et perſonarū rōne maioris explicatōis vel maioꝛis deuotōis: vl̄ maioꝛis illuſtratōis diuine. ¶ Ubi ſciendū ꝙ fides creſcit vel perficit q̄ttuoꝛ modis. Primo cognitione q̄ꝫtum ad actum rōalis: ꝛ ſic pficiens in cognitione diuinoꝝ dr̄ creſcere in fide. Scḋo ꝯſtantia ꝛ firmitate: q̄ꝫtum ad actū iraſcibilis: ꝛ ſic martyres dicuntur pfeciſſe ī fide. Tertio feruoꝛe ꝛ deuotōe q̄ꝫtū ad actū cōcupiſcibilis: ꝛ ſic feruentes ȥelatores fidei dicunt̄ in ea pfeciſſe. Quarto actione q̄ꝫtuꝫ ad actū exterioꝛis hoīs ꝛ ſic actiui dicunt̄ creſcere ī fide p bona opa. §. VII.

Ex his oſtēditur fides

alicu' eē magna. Primo vt alta de deo ſentiat. Scḋo vt trāſitoꝛia p p̄mio eterno contēnat. Tertio vt in aduerſis de deo confidat ꝛ non deficiat. Quarto vt a bono ope non deſiſtat. ¶ Pꝛīo igr̄ dr̄ fides alicuius magna vt alta ḋ deo ſentiat: vt hūit centurio vt dictum eſt a dño. Math. viij. nō īueni tantā fidē in iſrl̄. Et q̄ꝫtum ad perſonā eius ex eo dr̄: q꞉ a nullo edoctus fuit: ꝛ tn̄ diuinitateꝫ credidit. Apl̄i aūt p verba audita ꝛ miracula viſa crediderunt. Quantū aūt ad pplm̄ gentilē in illo centurione ſignatū: ex quo eccl̄a p maioꝛi parte foꝛmata eſt vtiqꝫ altioꝛa de deo ſentit ꝛ magis explicite ppl̄s chꝛiſtian' q̄ꝫ iudaicus ī veteri teſtō. ¶ Scḋo dr̄ magna vt tranſitoꝛia p ea contēnat ſicut hūit Moyſes de quo apl̄s ad Heb. xi. Fide Moyſes grandis fact' negauit ſe eē filiū pharaonis magis eligens affligi cū pplo dei: q̄ꝫ tpalis peccati hr̄e iucunditateꝫ. vbi Aug. maxime fidei eſt contēnere tpalem iucūditatē. ¶ Tertio fides dr̄ magna: vt illa in aduerſis de deo confidat ꝛ n̄ deficiat. Cuius cōtrariū q꞉ fecit petrus fuit ſibi dictū a dño. Modice fidei q̄re dubitaſti. Math. xiiij. Cū. ſ. ābulās ſup aq̄s cepit mergi. ¶ Quarto dr̄ magna cū non deſiſtit a bono ope: vt ſi ſtatim cū a deo petit n̄ accipit: ſic̄ fecit mlier chananea pſeuerās ī ſua petitōe donec obtīeret. Et ſic pōt dici fides magna ſm̄ dimēſiōes. ſ. altitudīs q̄ ad p̄mū: latitudīs q̄ ad ſcḋm qḋ fit p dilectōem pfunditas q̄ ad tertiū qḋ fit per humilitatē: lōgitudīs q̄ ad quartum qḋ fit perſeuerādo. Uel alr̄ magna dr̄ fides per altitudinē ꝛ pfunditateꝫ q̄ꝫtū ad materiā: q꞉ de diuitate ꝛ hūanitate. Per latitudinē q꞉ totū pene mundū āplect̄. Per lōgitudīnē: q꞉ ab initio mūdi cepit ꝛ vſꝫ ī finē ſcl̄i durabit n̄ ſic pfidie diuerſaꝝ gētiū. §. VIII.

De neceſſitate credē-

di ꝙ nec̄ium ſit ad ſalutē credere ſeu hr̄e fidem oñdit xp̄s Mar. vlti. dicens. q n̄ crediderit cōdēnabitur: ꝛ Jo. iij. q nō credit iā iudicat' ē. ſ. ad eternā dānatōeꝫ: non ſolū ī iudicio dei: ſꝫ ēt eccl̄e militantis pſuppoſita pmanentia ei' in ipa īfidelitate: apl̄s ēt ad Heb. xi. Sine fide īpoſſibile ē placere deo. Hoc aūt ſic pbat ſeu declarat. b. Tho' z^a. z^e. q. ij. ar. iij. In oībus natur̄ oꝛdinatis inuenit̄ ꝙ ad perfectōem nature inferioꝛis duo ꝯcurrūt. Unū qḋ ē ſm̄ ppꝛium motū. Aliud aūt qḋ eſt ſm̄ motū ſuperioꝝ nature. Sicut aqua ſm̄ motum ppꝛium mouet̄ ad centrū: ſcḋm vero motuꝫ lune mouet̄ circa cētrū ſm̄ fluxū ꝛ refluxū. Silr̄ oꝛbes planetaꝝ ſm̄ ppꝛium motū mouent̄ de occidēte in oꝛientē. Motū aūt p̄mi mobi'is ab oꝛiente in occidentē. Sola aūt rōalis natura creata hēt īmediatū oꝛdinem ad deū: q꞉ cetere creature nō attingunt ad aliqd vniuerſale: ſed ſolū ad aliqd particulare pticipantes diuinā bōitatē: vel ī eēndo tm̄ ſic̄ inaīata vel ēt in viuēdo vt plante et cognoſcendo ſingularia vt aīalia bruta. Natura āt rōalis inq̄ꝫtum cognoſcit vniuerſalē boni ꝛ entis rōem: hēt īmediatuꝫ oꝛdinē ad vniuerſale eēndi p̄ncipiū. Perfectio igr̄ rōalis creature n̄ ſolū cōſiſtit in eo qḋ ei cōpetit ſm̄ ſuam naturā: ſed ēt in eo qḋ ei attribuitur ex q̄dam ſupnaturali pfectione diuine bonitatis. Uñ ꝛ ſupꝛa dictum ē: ꝙ vltīa beatitudo hoīs conſiſtit in q̄dam ſupnaturali diviſione: ad quā qdem viſionem hō ptingere non pōt niſi per modū adiſcentis a deo doctoꝛe: ſcḋꝫ illud Jo. vi. Ois q audit a pr̄e ꝛ didic̄ vēit ad me. Huius aūt diſcipline fit hō pticeps non ſtatiꝫ: ſꝫ ſucceſſiue ſm̄ modū ſue nature: oīs aūt talis adiſcens oꝫ ꝙ credat ad hoc ꝙ ad pfectā ſciam perueniat. Sicut ēt phūs dicit ꝙ oꝫ addiſcenteꝫ credere. Uñ ad hoc ꝙ hō perueniat ad pfectaꝫ beatitudinē viſionis vel ad pfectam viſionē beatitudinis: p̄exigitur ꝙ credat deo tanq̄ꝫ diſcipul' magiſtro docenti: ꝛ q̄ꝫuis multa de deo per ea q̄ facta ſunt ītellectu conſpiciant̄: vt dr̄ ad Ro. i. tamē altioꝛi mō q̄ꝫtum ad plura percipit fides q̄ꝫ ratio naturalis ex conſideratione creaturarū. Nec ex hoc īminet hoī pericl'm errādi: q꞉ ſicut per lumē naturale ītellect' aſſentit p̄ncipijs: ita per lumen fidei diuinitus īfuſum: hō aſſentit his q̄ ſunt fidei non aūt contrarijs q̄ꝫuis non poſſit ea reſoluere in p̄ma p̄ncipia ea clare videndo. Uñ ꝛ Greg. in moꝛa. exponens illud qḋ de' dixit Moyſi Exo.

xxxiij. Sta in petra ⁊c. ſic ait In petra Moyſes ponit̄ vt faciē dei ɔtēplet̄: q̄ꝛ niſi qs fidei ſolidi/ tatē tenuerit: diuinam p̄ñiam non agnoſcit de q̄ ſoliditate de⁹ dixit. Super hāc petrā edificabo ec/ cleſiā meā. xxiiij. q. i. q̄ꝛ ex ſola. i. ſuper hāc fidem quā es cōfeſſus. .§. IX.

De neceſſitate credē

di aliqua explicite: ⁊ q̄ ſciendū ſm. b. Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q. i. ⁊. ij. ꝙ ſp̄ fuit nc̄ciū credere aliqd explicite: ⁊ in veteri teſtō apud oēs natōes ſufficiebat cre/ dere illa duo q̄ ponit ap̄ls ad Heb. xi. Accedentē ad deū oꝫ credere q̄ꝛ ē ⁊ ꝙ ingrendū ſe ē remu nerator: ⁊ i diuo eē includūt oīa q̄ credim⁹ i deo eternalr̄ exiſtere: vt trinitatē ⁊ perfectōes oēs in qbus nr̄a beatitudo cōſiſtit. In fide aūt ꝓuidētie q̄ ibi notat̄ cū dr̄ ꝙ ingrentiū ſe ē remunerator: includunt̄ oīa q̄ a deo tp̄alr̄ diſpenſant̄ ad hoīuꝫ q̄ ſunt via i beatitudinē vt redēptio facta p̄ xp̄m i quo iplicite ɔtinent̄ icarnatio: paſſio: reſurrectō ⁊ hm̄. Minores ḡ credendo illa duo expſſe: credē bant iplicite oēs articulos fidei: ⁊ hoc ſufficiebat eis. Maiores vō vt ꝓphe ⁊ alij hūerunt de qbuſ dam articul̄ explicitā fidem. In nouo autē teſtō poſt tp̄s gratie reuelate: non ſufficit illa duo cre/ dere explicite: ſed oꝫ ꝙ oēs tam maiores q̄ꝫ mio res hēant explicitā fidem de myſterijs chriſti: vt incarnatōis: paſſionis: reſurrectōis aſcenſionis ⁊ hm̄: p̄cipue de his q̄ cōiter ſolenniçat eccl̄a: ⁊ q̄ publice ꝓponunt̄: aut ēt de myſterio trinitat̄ q̄ꝫ/ tum ad numeꝝ ⁊ diſtinctōeꝫ perſonaꝝ: q̄ꝛ hoc ex p̄mitur i myſterio incarnatōis vt dictum ē ſupra hoc. n. per ſe obm̄ fidei: q̄ꝛ illud ꝓprie ⁊ per ſe ad obiectum pertīet: per qd̄ hō conſequit̄ beatitudi nē: ⁊ qd̄ eſt via hoībus veniendi ad beatitudineꝫ hoc eſt myſteriū incarnatōis ⁊ paſſionis ⁊ hm̄: vn̄ Aug. Firmiſſime tene ⁊ nullatenus dubites oēꝫ hoīem q per concubitū viri ⁊ mulieris concipit̄ cum originali pctō naſci: mortiq̄ꝫ ſubiꝫ: ob hoc naturaliter naſci filiū ire: a q̄ ira nullus liberat̄ niſi p̄ fidē mediatoris hoīs Jeſu chriſti de conſe. di. iiij. Sꝫ vt dictū eſt in veteri teſtō iplicitā: nunc explicitā i nouo teſtō quo ad adultos. Per acci dēs aūt ⁊ ſcd̄ario ꝑtinent ad obm̄ fidei: oīa que i ſcriptura ſacra diuitus tradita continent̄. Sicut ꝙ abraam hūit duos filios: ꝙ dd̄ fuit filius iſai: ⁊ hm̄. ⁊ q̄ꝫtum ad iſta q̄ ſcd̄ario ꝑtinent: non tenet̄ hō explicite credere: ſed ſolū implicite ⁊ in p̄para tione animi: inq̄ꝫtū paratus eſt credere q̄cquid i ſa cra ſcriptura continet̄. Sed tunc tenet̄ explicite credere qn̄ hoc ei cōſtiterit in doctrina fidei con tineri. ¶ Sꝫ contra hoc pōt ſic argui. Nulls tene tur ad id qd̄ non ē in eius ꝑtāte: ſed credere ali quid explicite non eſt i eius ꝑtāte. Dr̄. n. ad Rōa. x. Quō credent ei quē non audierūt. Quō audi ent ſine p̄dicante: quō p̄dicabunt niſi mittantur: ſed ad multos nō ē miſſus p̄dicator ḡ ⁊c. Rn̄dit. b. Tho. 2ᵃ. 2ᵉ. q. ij. ar. v. ꝙ ſi in ꝑtāte hoīs dicatur

aliqd eē excluſo auxilio grē: ſic ad multa tenetur hō: ad que non poteſt ſine grā reparare: ſic ad di ligendū deum ⁊ proximum ⁊ ſilr̄ ad credenduꝫ articulos fidei: ſed tn̄ hoc pōt homo cum auxilio gratie: qd̄ qdem auxilium diuine gratie qbuſcū q̄ꝫ diuitus datur: ⁊ miſericorditer a deo dat̄: qb⁹ aūt non datur ex iuſticia in penam p̄cedētis pcī ſaltem originalis non datur. Ut Auguſtinus di/ cit in libro de natura ⁊ gratia. Et ad hoc facit qd̄ habetur: de peniten. di. ij. q̄cūq̄ꝫ ab illa ⁊c.

¶ De obiecto fidei ꝙ eſt vitas p̄ma. La. iij.

D E obiecto fidei ſciē duꝫ

ꝙ obiectum fidei eſt vitas p̄ma. Sed pro hui⁹ maiori declaratōe nota ſm. b. Tho. 2ᵃ 2ᵉ. q. i. ar. i. Q cuiuſlꝫ cognoſcitiui hi tus obiectum duo hꝫ. ſ. id qd̄ materialr̄ cogno/ ſcitur: qd̄ eſt ſicut materiale obm̄: ⁊ id per qd̄ co/ gnoſcitur qd̄ ē formalis rō obiecti. Sicut in ſcīa geometrie materialiter ſcita ſunt ɔcluſiōes. For/ malis vero rō ſciendi ſunt p̄ncipia demōſtratio nis per q̄ concluſiones cognoſcunt̄: ſicut etiaꝫ q̄ ad potentiā viſiuam obm̄ materiale eſt color ſiū coloratū ⁊ quaſi formale obiectum eſt lux q̄ me diante videt̄ coloratum: ſic igr̄ ſi in fide conſide/ remus formalē rōem obiecti. Nihil eſt aliud q̄ꝫ vitas p̄ma. Non. n. fides d̄ q̄ loqmur aſſentit ali cui: niſi q̄ꝛ eſt a deo reuelatum. Un̄ ipſi vitati di uine innitit̄ tanq̄ꝫ medio. Si vero cōſideremus materialr̄ ea qbus fides aſſentit non ſolū ē ipſe de⁹: ſed ēt multa alia q̄ ſub aſſēſu fidei nō cadūt niſi ſm ꝙ hn̄t aliquē ordinem ad deum: put. ſ. p̄ aliquos diuinitatis affect⁹ homo adiuuat̄ ad tendē dum in diuinam fruitōem: ⁊ iō etiā ex hac parte ob iectum fidei eſt quodāmō veritas p̄ma inq̄ꝫtum nihil cadit ſub fide niſi in ordine ad deū. Sicut ⁊ obiectū medicine eſt ſanitas: q̄ꝛ nihil medicīa conſiderat niſi in ordine ad ſanitatē. Et ſic ea q̄ ꝑ tinent ad humanitatē chriſti vel ad ſacra eccleſie vel ad q̄ſcūq̄ꝫ creaturas ⁊ oīa illa q̄ in ſacra ſcrip tura credunt̄: cadunt ſub fide inq̄ꝫtum per hm̄ or dinamur ad deum: ⁊ eis ēt aſſentim⁹ ꝓpter diui nā vitatem. Eſt aūt tale obiectum fidei aliqd non viſum circa diuina neq̄ꝫ viſione corporali. ſ. clare ⁊ demonſtratiue. Uiſum tn̄ eſt illud aliquo⁹ i ge nerali. ſ. ſub cōi rōne credibile. Non. n. crederet quis niſi videret ea eē credenda: vel ꝓpter euidē tiam ſignoꝝ: vel aliquid hm̄. Et eadem rōne ideꝫ eſt non ſcitū: q̄ꝛ oīs ſcīa hētur per aliqua pricipia per ſe nota ⁊ per ɔn̄s viſa. Unde oꝫ q̄cūq̄ꝫ ſunt ſci ta aliq̄ mō eē viſa: ſed fides eſt de non viſis ſeu d̄ non appentib⁹ ſm ap̄lm ⁊ Aug. contigere tn̄ pōt ꝙ id quod eſt viſum vel ſcitum ab vno hoīe etiā viatore: vt ꝙ de⁹ ſit vnus: ſit ab alio creditum q hoc demonſtratiue non nouit id quod cōiter ho mibus ꝓponitur: vt credendum eſt cōiter n̄ ſcitū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rōnes aūt que inducūtur a ſanctis ad pbanď
ea que ſūt fidei: non ſunt demonſtratiue ſed per
ſuaſiones quedam manifeſtātes non eē ipoſſibi
le qď in fide pponiť: vel pcedunt ex pncipijs fidei
.ſ. ex auctoritatib⁹ ſacre ſcripture: ex his aūt pri
cipijs bñ probať aliquid apud fideles: ſicut etiā
ex principijs naturaliter notis probatur aliquid
apud omnes. .§. I.

De diſtinctōe credibi

lium per articulos. Nota ſʒ. b. Tho. 2ª. 2ᵉ. q. i. ar.
vi. q̄ nomen articuli ex greco videť eē deriuatū
arthoron. n. in greco: qď in latino articul⁹ dr: ſi
gnificat q̄ſdam coactionem aliquaꝝ ptium diſtin
ctaꝝ: ꝛ iō particule corporis ſibi inuicem coapta
te: dicuntur membroꝝ articuli. Et ſilr in grāma
tica apud grecos dicunť articuli q̄dā partes orō
nis coaptate alijs dictionibus ad exprimendū ge
nus eaꝝ: numeꝝ: ꝛ caſuʒ. Unde credibilia chriſti
ane fidei dicunť per articulos diſtingui: inq̄ſtum
in q̄ſdam partes diuidunť hñtes aliquam coap
tationeʒ adinuicē. Eſt aūt obiectū fidei aliqd ob
iectū non viſū circa diuina: ꝛ ideo vbi occurrit
aliqd ſpali rōne non viſum: ibi eſt ſpalis articul⁹.
Ubi vero multa ſm eandē rōeʒ ſunt cognita vel
incognita: ibi non ſunt articuli diſtinguēdi: ſicut
aliam difficultatē hʒ ad videndū q̄ deus ſit paſ
ſus: ꝛ aliam q̄ mortuus reſurrexit: ꝛ ideo diſtin
guitur articulus reſurrectionis ab articulo paſ
ſionis. Sed q̄ ſit paſſus mortuus: ꝛ ſepult⁹: vnā
ꝛ eandem difficultatem hñt. ita q̄ vna ſuſcepta nō
erit difficile aliam ſuſcipe. Et pp̄ter hoc oīa hec
pertinent ad vnum articulū. ¶ Et ſciendū q̄ di
ſtinctio credibilium per articulos fit de his de q
bus eſt fides ſecundum ſe et non de his de qui
bus eſt fides in ordine ad alia: ſicut. n. in alijs ſci
entijs q̄dam pponunť vt p ſe intenta ꝛ q̄dā p ma
nifeſtatōem alioꝝ ꝛ ita credibilia: aliq̄ ſunt de q
bus eſt fides ſm ſe: aliqua ſunt de qbus non ē fi
des ſm ſe ſed ſolū in ordine ad alia: qꝛ vō fides
pncipalr eſt de his q̄ videnda ſpamus in pria: iō
per ſe ad fidem pertinent illa que directe nos co
adiuuant ꝛ ordinant ad vitā eternam. Sicut ſūt
tres perſone oīpotentia dei myſteria incarnatio
nis chriſti ꝛ hi⁹. Et ſm iſta diſtinguunť articuli fi
dei. Quedam vō pponunť in ſacra ſcriptura vt
credibilia: non quaſi pncipaliter intenta ſed ad p
dictoꝝ manifeſtationem ſicut q̄ Abrahaʒ hʒ du
os filios q̄ ad tactuʒ oſſiū heliſei ſuſcitať ē mor
tuus: ꝛ hi⁹ alia q̄ narrantur i ſacra ſcriptura: ad
manifeſtationem diuine maieſtatis vel incarna
tionis chriſti. Et ſm talia non oportet articulos
diſtinguere. Dē āt diffiniť a quibuſdam articul⁹
ſic: q̄ eſt inuiſibilis veritas de deo artās nos ad
credendū: magis datur talis diffinitio ſm etymo
logiam q̄ſdam nois prout hēt deriuationem lati
nam quam ſm verā eius ſignificatōeʒ: put a gre
co deriuatur: q̄ etiam pōt ſaluari: qꝛ lʒ ad creden
dum neceſſitate coactionis nullus arceť: cū cre
dere ſit volūtariū: artatur tñ neceſſitate finis: qꝛ
accedentē ad deum oʒ credere ꝛ ſine fide ipoſſi
bile ē placere deo ad Heb. xi. aliter ſeruari non
pōt Tho. .§. II.

De numero articulo

rum ſciendū q̄ aliq ponūt. xiiij. aliq tñ. xij. Pro
quoꝝ declaratōe dicit. b. Tho. 2ª. 2ᵉ. q i. ar. viij. q̄ il
la per ſe ptinent ad fidē: quoꝝ viſione i vita eter
na perfruemur: ꝛ per q̄ ducimur in vitā eternaʒ
Duo aūt nobis ibi vitanda proponunť. ſ. occul
tū diuitatis: cuius viſio nos beatos facit: ꝛ myſte
rium humanitatis chriſti: per quē ēt in gloriam
filioꝝ dei acceſſum hēmus: vt dr ad Ro. v. Und
dr Jo. xvij. Hec eſt vita eterna vt cognoſcant te
ſolum veꝝ deum ꝛ quē miſiſti Jeſum chriſtū. Et
iō pma diſtinctio articuloꝝ eſt. Dē q̄daʒ pertinēt
ad myſterium diuinitatis: quedā ad myſteriū hūa
nitatis chriſti: quod eſt ſacramentum pietatis vt
dr. i. ad thi. iij. Circa maieſtatem vō diuinitatis tria
nobis credenda pponunť. Primo qdem vnitas
deitatis: ꝛ ad hoc ptinet pmus articul⁹. Scōo tri
nitas perſonaꝝ: ꝛ de hoc ſunt tres articuli ſʒ tres
perſonas. Tertio pponunť nobis opa diuitatis
ppa: quoꝝ pmum pertiet ad eē nature: ꝛ ſic ppo
nitur articulus creationis. Scōm vō pertinʒ ad
eē grē ꝛ ſic pponunť nobis ſub vno articulo oīa
pertinentia ad ſignificatōem humanam. Tertiuʒ
pertinet ad eē glorie: ꝛ ſic poniť alius articul⁹ de
reſurrectione carnis: ꝛ vita eterna: ꝛ ita ſunt ſep
tem articuli ad diuitatem ptinentes. Silr circa
humanitatem chriſti ponunť ſeptem alij articuli
Quoꝝ pmus eſt de incarnatōe ſeu ceptōne chri
ſti. Scōs de natiuitate eius ex vgine. Tertius de
paſſione: morte ꝛ ſepultura. Quart⁹ de deſcenſu
eius ad inferos. Quint⁹ de reſurrectione. Sext⁹
de aſcenſione. Septim⁹ de aduentu eius ad iudi
cium. Et ſic in numero ſunt q̄tuordecim. ¶ Qui
dā tñ diſtinguunt articulos in. xij. ſex ptinentes
ad deitatem ꝛ ſex ad humanitatē. Tres. n. articu
los trium perſonaꝝ compꝛhendūt ſub vno: qꝛ ea
dem eſt cognitio trium pſonaꝝ. Articlʒ de opere
glificatōis diſtinguunt i duos. ſ. in reſurrectione
carnis: ꝛ glorificatione aīe. Articulū aūt concep
tionis ꝛ natiuitatis coniungunt in vnū. Jſta ſecū
da aſſignatio. ſ. xij. videť cōlor pcipue q̄ ad vulga
res. Et adaptať. xij. aplis quorū ſymbolus vt po
nit. b. Tho. in. iij. ꝛ Ho. in ſum. ibi vide. Sed pma
que ponit. xiiij. videť rōnabilior. Nam q̄tuis pa
tris ꝛ filij ꝛ ſps ſancti vna ſit cognitio q̄tū ad vni
tatem eēntie: que pertinet ad pmum articlʒ: q̄tū
vero ad diſtinctionem pſonaꝝ: que eſt per relatio
nem originis: quodāmō in cognitione patris in
ducitur cognitio filij. Non enim pater eēt ſi filiū
non hret: quoꝝ nexus eſt ſps ſanctus: ppter qď
q̄tum ad hoc bene moti ſunt q poſuerunt vnū
articulū triū perſonaꝝ. Sed qꝛ circa ſingulas p

ſonas ſunt aliq̃ attendēda: circa q̃ contingit eē
errorem: q̃tum ad hoc de trib⁹ perſonis pñt pōi
tres articuli. Arrianus.n. poſuit prēm oīpotētē
ſed non credidit filiū ei⁹ coequalē ꝛ ſbalē patri.
Et iō fuit neceſſarium ponere articl'm de pſona
filij ad hoc terminandū. Et hac rōe ꝯtra macedo
nium neceſſe fuit ponere articulū tertiū de pſōa
ſps ſancti. Et ſilr̄ ꝯceptō ꝛ natiuitas pñt poni ſub
vno articl'o: ꝛ ēt reſurrectio ꝛ vita eterna ſ₃ vnā
rationem: inq̃tum ad vnū ordinant̄: ꝛ ſm aliam
rōem pñt diſtigui inq̃tū ſeorſu₃ hñt ſpales diffi-
cultates. Itē nota q̄ q̃uis vnū deum poſſit eē ſci
tum p demonſtratōem qō ꝑbat phūs in.xij. me-
thaphy. tñ multa de deo tenem⁹ per fidem: q̄ phi
naturales īueſtigare non valuerūt rōne: puta cir
ca ꝓuidentiā eius ꝛ oīpotentiā ꝛ q̄ ipſe ſolus ſit
colēdus: q̄ oīa ptinent ad articl'm de vnitate dei.
Non fit aūt mentio inter articulos de ſapia dei
ꝛ ꝓuidētia ſicut de oīpotentia: q₂ oīpotentia īclu
dit quodāmō oīum ſciam ꝛ ꝓuidentiam. Potē-
tiam.n. in hñtibus intellectū non opatur niſi ſm
voluntatē ꝛ cognitōem. Non.n. poſſet oīa in iſtis
inferioribus agere q̄ vellet: niſi hr̄et eoꝝ cognitio
nem ꝛ ꝓuidentiā. Nomen ēt ipſum deitatis īpoꝛ-
tat ꝓuiſionē quandam. Et q₂ filio ꝛ ſpui ſācto cō
uenit mitti ad ſanctificandū creaturā: circa qō
plura credenda occurrunt: iō circa perſonā filij
ꝛ ſps ſancti plures articuli multiplicant̄ q̄ circa
pſonā patris qui nunq̃ mittitur. Et de ſacr'o eu-
chariſtie inquantū eſt ſacramentum: h₃ eandem
rōem cum alijs effectibus gratie ſanctificantis.
Unde ſm hoc reducitur ad articulum ſanctā ec
cleſiam ꝛc̄. In q̃tum vo conſideratur q̄ ibi coꝛ-
pus chriſti miraculoſe continet̄: ſic cōcludit̄ ſub
oīpotentia: ſicut ꝛ oīa alia miracula que oīpoten
tie attribuunt̄. .§.III.

De ſymbolo in quo cō

tinent̄ articuli: quid ſit: ꝛ quotuplex ſit. ¶ Quan
tum ad pmum dicit.be. Tho. 2ᵃ.2ᵉ.q.i. q̄ nomen
ſymboli eſt acceptu₃ a collectione ſñiarum fidei
q₂ in eo ſunt collecte ille ſñie ſeu articuli q̃s ne-
ceſſarium ē explicite credere de his q̄ pertinent
ad fidem: q̄ diffuſe hñtur in ſacra ſcriptura. Sic
.n. ait apl's ad Heb.xi. Accedentem ad deū opoꝛ
tet credere. Credere aūt non poteſt quis: niſi ve
ritas quam credat ei ꝓponatur. Et iō neceſſariū
fuit veritatem fidei in vnū colligere vt facili⁹ poſ
ſit oībus ꝓponi: ne aliqs per ignorantiā a fidei
veritate deficiat: ꝛ hanc collectōem ſñiarum im
poꝛtat ſymbolum. Et q₂ eccleſia vniuerſalis erra
re non pōt: q̄m ſpu ſancto gubernatur: hoc enim
ꝓmiſit dñs diſcipulis dicens Joan.xvi. Cum ve
nerit ille ſps veritatis docebit vos omnem veri
tatem. Cum auctoꝛitate vniuerſalis eccleſie ſym
bolum ſit editum: nil inconueniens ibi contineri
poteſt. Eſt āt triplex ſymbolū approbatū ab eccl'a
Primum qō dr̄ aploꝛum: q̄ſi editum ab aplis
.ſ. Credo qō dr̄ ſubmiſſe ſeu occulte: qō ex eo fit
q₂ tpe perſecutōis editu₃ fuit fide nondu₃ publi
cata. ¶ In pmas aūt dr̄ ꝛ completoꝛio: q̄ſi cōtra
tenebras erroꝝ pteritoꝝ ꝛ futuroꝛu₃. Sed aliud
ſymbolum.ſ. ſcōm editum fuit fide iam maniſe
ſtata ꝛ eccl'a hñte pacem: ꝛ iō publice cantat̄ ī miſ
ſa. De iſto ſymbolo de cō.di.iiij. Baptiçādos oꝫ
fieri ſymbolum addiſcere: ꝛ epo vl' pſb'ro redde
re. Et intellr̄ de adultis. Et loquit̄ de ſymbolo
aploꝝ.i. Cre. in deum pa. ꝛc̄. vt p₃ di.c.c. ante.xx.
Et rōem hi⁹ ꝛ figuram aſſignat Raban⁹ di. Dñi
us ipſe xps ceci nati ocl'os luto ex ſputo facto ſu
pliniuit: ꝛ ſic ad aq̃s ſiloe miſit: q₂ ꝑus d₃ bapti-
çandus fide īcarnationis inſtrui: ꝛ ſic ad baptiſ-
mū credulus admitti: vt ſciat c⁹ gratie ē in eo pn
ceps: ꝛ cui iā debitoꝛ fiat deinceps: de con. di.iiij.
añ baptiſmum. Scōꝫ ergo ſymbolū dr̄ ſymbolū
pr̄um q̄ editum fuit in concilio niceno: vt dr̄ in de
cre. di. xv. §.i. Et ſciendū q̄ ī oībus ſymbolis ea
dem fidei vitas docetur. Sed q₂ ibi oꝫ pplm di-
ligentius inſtrui de fidei veritate: vbi erroꝛes in-
ſurgunt: ne fides ſimpliciū coꝛrumpat̄: ꝑpter h̄
fuit nccīum plura edere ſymbola: q₂ in nullo alio
differunt niſi q̄ in vno pleni⁹ explicat̄: qō ī alio
īplicite continet̄ ſm q̄ exigebat hereticoꝝ inſtan
tia. Et q₂ confeſſio fidei tradit̄ in ſymbolo: quaſi
ex pſona totius eccl'e q̄ per fidē vnitur. Fides āt
eccleſie eſt fides formata: iō confeſſio fidei ī ſym
bolo tradit̄ ſm q̄ conuenit fidei formate vt dica
tur. Credo in vnū deū: vt ēt ſi qui fideles fidem
non hñt formatā: ad hāc formam ptingere ſtude
āt. Et q₂ null's erroꝛ exoꝛtus fuit apud hereticos
de deſcenſu chriſti ad īferos: iō non fuit nccīum
aliquā explicatōem circa hoc fieri. Et ꝑpter hoc
non iterat̄ in ſymbolo patrum ſed ſupponit̄ tan
q̃ determinatū in ſymbolo aploꝝ. Nō.n. ſeqns
ſymbolū abolet ꝓcedens ſed potius illud expōit
Et melius dr̄ in ſymbolo ſanctā eccl'am ſine in: ꝛ
cōius dr̄ ſm leonem: ſi tñ dicat̄ in ſanctā eccliam
erit ſenſus. Credo in ſpm ſanctū: eccl'am ſctifican
tē: ita q̄ refert̄ fides nr̄a ad ſp₃ ſanctū: qui eccl'a₃
ſanctificat: vel ſm Aug. intellr̄ eccl'a conuerſans
credit in deum: de con. di.iiij. pma. ¶ Tertiū ſym
bolum eſt Athanaſij.ſ. Quicunq₃ vult ſaluus eē ꝛc̄.
Sed hoc ñ h₃ rōe₃ ꝛ vim ſymboli: ex eo q̄ atha
naſius compoſuit: q₂ patriarcha alexandrinus
fuit non papa: ad quem ſpectat ſolu₃ ſymbolum
edere. Sed ex hoc q̄ eccl'a ſeu ſumm⁹ pontifex:
videns q̄ illud qō compoſuit athanaſius p mo
dū cuiuſdam doctrine: integrā fidei veritatē bre
uiter cōtinebat: acceptauit ꝛ approbauit ꝓ ſymbo
lo vt q̄ſi regula fidei hēatur. Notandū ēt q̄ in il-
lo ſymbolo patru₃ factum in nicene ſynodo: dice
batur ꝑus in articulo de ſpu ſancto. Et in ſpm ſā
ctum ex patre ꝓcedentem ꝛ patre filioq₃ coequa
lem ꝛc̄. Et in geſt' prime epheſine ſynodi legitur
q̄ perlecto ſymbolo nicene ſynodi dcreuit ſanc
ta ſynod⁹ aliā fidem nulli licere pferre ꝯſcribere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vel cōponere ſub anathematis pena. Et idē fir/
matū ē in calcedonēſi cōcilio. Sed poſtmodū
ad remouēdū errorē grecorū qui īſurrexit cir
ca pſonā ſpūſſancti: ⁊ veritatē declarādā in alio
cōcilio vniuerſali fuit additū. Et in ſpūſanctū
⁊c̄. Qui ex prē filioq̧ pcedit. Nec p hoc incurrit
ſniam excōicatiōis ſequēs ſynodū generalē q̄z
addit ad ſymbolū nicenū: tū q̄a phibitio ⁊ ſnia
ſynodi emphesine ſe extēdit ad priuataſ pſonas
quaꝝ nō eſt determiare de fide. Nō eni per hꝰ
ſniam generalis ſynodi ablata ē poteſtas ſequē
ti ſynodo: nouā editōnē ſimboli facere ad magiſ
exponēdū ⁊ declarādū ipſa cōtēta in ſymbolo.
Sic eni q̄libꝫ ſynodꝰ obſeruauit vt ſequēs ſy/
nodus aliq̄d exponeret: ſupra id qd̄ p̄cedēs ex/
poſuerat: ppter neceſſitatē alicuꝰ hereſis inſur
gētis: tū etiā q̄z qd̄ additū fuit ſeu cōpoſitū in ſe
quenti ꝯcilio vlī: nō continet aliā fidē q̄ꝫ priꝰ. i.
ꝯtrariā ⁊ aduerſaꝫ: qd̄ importat aliud relatiuū
diuerſitatis: ſed eandē magis declarat. Sic ex/
ponit̄ etiā illud apl̄i ad Galat. i. Si quis vobis
aliud euāgelizauerit p̄ter id qd̄ vobis euāgeli/
zaui: etiā ſi āgelꝰ d̄ celo: anathema ſit. Credēdū
ē alios veros p̄dicatores galathis p̄dicādo mul
ta dixiſſe: q̄ nō dicit apl̄s. Nec tn̄ fuerūt excōica
ti: q̄a nō dixerūt aliud q̄ꝫ apl̄s. i. cōtrariū fidei p
ipm̄ p̄dicate: q̄ꝫuis potuerāt dicere multa q̄ apl̄s
non dixerat ad maiorē declarationē dictorum
per eum. §. IIII.

Cōpoſitio ſymboli per

tinet ſolū ad ſūmū pōtificē. Et rō ē q̄z editio ſim
boli fit in ſynodo ſeu ꝯcilio generali: ſed ſynodꝰ
generalis auctoritate ſolūmō ſūmi pōtificis p̄t
cōgregari: vt habet̄ in decre. di. xvij. p totū: ḡ ad
ipſum ſpectat editio ſymboli. Pro hꝰ maiori de
claratiōe dicit bea. Tho. 2ª 2ᵉ. q. i. q̄ nova editio
ſymboli neceſſaria ē ad vitādū errores inſurgē
tes. Vn̄ ad illiꝰ auctoritatē ptinet ſnialiter deter
miare ea q̄ ſunt fidei: vt ab omibus incōcuſſa fi
de teneat̄ ac tueat̄. Hoc aūt ptinet ad auctorita/
tē ſūmi pōtificis ad quē maioreſ ⁊ difficiliores
eccleſie q̄ōes referūt̄. Dicit̄ eni in decre. di. xvij.
Et ſūt v̄ba Pelagij pape ſcribētis his q ꝯuene/
rāt ad illicitā ꝯuocationē: Joannis cōſtātinopo
litani. Multis de vno aplīcis ⁊ canonicis atq̧ ec
cleſiaſticis inſtruimur regulis nō debere abſq̧
ſnia romāi pōtificis cōcilia vl̄ia celebrari. Qua
propter recte nō ꝯciliū ſed veſtrū ꝯuēticulū vl̄
ꝯciliabulū ceſſat̄: ⁊ q̄cq̄d in eo actū ē: irritū ha/
beat̄ ⁊ vacuū. Et ita maiores ⁊ difficiliores q̄ōeſ
vt ſcā ſinodꝰ ſtatuit ⁊ btā ꝯſuetudo exegit: ad ſe
dē aplīcā ſp referāt̄. Et. xxiiij. q. i. dicit Innocē.
Quotiēs fidei rō ventilat̄: arbitror oēs fratres ⁊
coepos nō niſi ad petrū. i. ſui noīs ⁊ honoris au
ctoritatē referre debere: q̄ p totū mūdū poſſit
eccl̄ijs pdeſſe oībꝰ. hec ibi. Vn̄ ⁊ xp̄s Luc. xxij.
petro dixit quē ſūmū pōtificē ꝯſtituit. Ego p te
rogaui petre vt nō deficiat fides tua: ⁊ tu aliq̄n
ꝯuerſus ꝯfirma fr̄es tuos. Et rō hꝰ ē ſm̄ Tho.
q̄z fides vna d̄ꝫ eſſe totiꝰ eccl̄e ſm̄ illō. i. ad Cor.
i. Id ipm̄ dicatis oēs ⁊ nō ſint in vobis ſciſmata
qd̄ ſuari n̄ poſſꝫ: niſi qd̄ de fide exorta determia
ret̄ p eū q toti eccl̄ie p̄eſt: vt ſic eiꝰ ſnia a tota ec/
cleſia firmiter teneat̄. Et iō ſequit̄ q̄ ad ſolā au
ctoritatē pōtificis ſūmi: ptinet noua editio ſym/
boli: ⁊ ſilr̄ declaratio credēdoꝝ ī dubijſ occurrē
tibꝰ vt dictū eſt. Vn̄ ⁊ Hiero. xxiiij. q. i. ſic ait ad
Damaſū. Hec ē fides btiſſime papa: quā in ca/
tholica eccl̄ia didicimꝰ: quāq̧ ſp tenuimꝰ: in q̄ ſi
minꝰ perite aut paꝝ caute forte aliq̄d poſitū eſt:
emēdari cupimꝰ a te q petri ⁊ fidē ⁊ ſedē tenes.
ſi aūt hec nr̄a ꝯfeſſio aplāt̄ꝰ tui iudicio ꝯprobat̄
q̄cūq̧ me culpare voluerit ſe ip̄eritū vl̄ maliuo
lū vl̄ ēt nō catholicū: ſꝫ hereticū pbabit: hec dic̄
Hiero. ī q̄dā libello: vbi expoīt ſymbolū in fine
Et nota q̄ eccl̄a que errare nō pōt ⁊ fides q̄
nō pōt deficere: ē eccl̄a romana ⁊ fides romane
eccl̄e. Vn̄ Hiero. ſcā rōana eccl̄a q̄ ſp imaclata
pmāſit dn̄o puidēte ⁊ btō petro aplō opē ferēte
ī futuro mācebit ſine vlla hereticoꝝ īſultatōe ſcꝫ
p̄ualēte ſm̄ glo. atq̧ firma ⁊ imobilis oī tp̄e pſi/
ſtet. xxiiij. q. i. hec ē fides. Et. q. e. dic̄ Luciꝰ papa
A recta fide ⁊ aplīco tramite ppter vllā pturba
tionē nolite recedere: ſciētes q̄z btī q pſecutiōeꝫ
patiūt̄ ppter iuſticiā: hec ē aploꝝ viua traditio.
hec v̄a charitas q̄ p̄dicāda ē: ⁊ p̄cipue diligenda
fouēda ⁊ ab oībꝰ fiducialr̄ tenēda: hec ſcā ⁊ apl̄i
ca mr̄ oīm eccl̄iaꝝ xp̄iana eccl̄a q̄ p dei oīpotētis
gr̄aꝫ a tramite aplīce traditōis nūq̄ꝫ erraſſe pro
bat̄: nec hereticis prauitatibꝰ deprauāda ſuccu/
buit. ſꝫ vt ī exordio normā fidei xp̄iāe p̄cepit ab
auctoribꝰ ſuis aploꝝ xp̄i pricipibꝰ: illibata fide/
tenꝰ manet. Ubi glo. dic̄ q̄ eccl̄a q̄ errare nō p̄t
d̄r nō papa ſꝫ ꝯgregatio fideliū: q ſcꝫ tenēt fidē
quā docuit petrꝰ cū alijs aplīs. Et hec d̄r eccl̄ia
rōana ⁊ fides rōane eccl̄e: ſiue ſint rome ſiue ali
bi. Et p hac orauit xp̄s. xxi. di. §. i. Et volūtate la
bioꝝ ſuoꝝ n̄ fraudabit̄. Pelagiꝰ ēt papa dic̄. diſ.
xxi. Quāuis vniuerſe p orbē catholice eccl̄e: tha
lamꝰ xp̄i ſit: tn̄ ſcā rōana eccl̄a catholica ⁊ aplīca
nullis ſynodicis ꝯſtitutis ceteris eccl̄ijs p̄lata ē
ſꝫ euāgelica voce dn̄i ⁊ ſaluatoris nr̄i primatuꝫ
obtinuit. Tu es: iq̄t petrꝰ ⁊ ſup hāc petrā edifica/
bo eccl̄aꝫ meā: ⁊ īfra. Hec ḡ p̄ma ſedes petri ro/
mana eccl̄a: nō hn̄ſ maculā neq̧ rugā: nec aliq̄d
hmōi. glo. arguit q̄ vbicūq̧ ſūt bōi ibi ē eccl̄ia.
Et nota q̄ macula pōt referri ad hereſim: ⁊ ru/
ga ad ſciſma. Vel ē macula ad mortale qd̄ q bꝫ
⁊ ſi nūero nō tn̄ merito ē de eccl̄a. Ut dic̄ Hie/
ro. de pe. di. i. eccl̄a. Ruga etiā itelligi p̄t hereſis.
Hinc etiā Hiero. ait. Qm̄ verꝰ oriēs inter ſe po/
puloꝝ furore colliſus: indiſciſſā dn̄i tunicā ⁊ de
ſup textā minutati p fruſtra decerpit: ⁊ xp̄i vineā
extermināt vulpes inter laicos ꝯtritos q n̄ hn̄t
aquā ⁊ difficilē vbi fons ſignatus ⁊ ortꝰ ille cō/

cluſus ſit: poſſit intelligi. Ideo mihi cathedrā pe
tri: ⁊ ſidē aplico ore laudatā cēſui cōſulendā: in
de nūc aīe mee poſtulās cibū. vñ olim xp̄i veſti
mēta ſuſcepi. Neqꝫ vero vaſtitas tāta elementi
liquētis: ⁊ interiacēs latitudo terrarū me ab pre
cioſe margarite potuit inq̄ſitione ꝓhibere. Ubi
cūqꝫ fuerit corp⁹: cōgregabūtur ⁊ aqle: pſligato
a ſobole mala patrimonio apud nos ſolos icor
rupta patrū omīno ſeruat̄ auctoritas. Ibi ceſpi
te terra fecūdo dñici ſemīs puritatē cēteno fru
ctu refert. Hic obruta ſulcis frumēta: loliū: aue
naſqꝫ degenerāt. Nūc in occidēte ſol iuſticie ori
tur. In oriēte aūt lucifer ille qui cecederat ſup
ſidera poſuit thronū ſuū. Uos eſtis lux mundi:
vos ſal terre: voſ vaſa aurea ⁊ argētea. Hinc va
ſa teſtea: virgā ferreā ⁊ eternū operiūtur incen
diū. Quāuis igit̄ tui me terreat magnitudo: tū
inuitat hūanitas. A ſacerdote victimā ſalutare
a paſtore p̄ſidiū ouis flagito. Fateſcat inuidia ro
mani dñij ⁊ culmīs recedat ambitio. Cuꝫ ſucceſ
ſore piſcatoris xp̄i diſcipulo loquor: ego nulluꝫ
premiū niſi xp̄m ſequēs beatitudini tue .i. cathe
dre petri cōione cōſortior. Sup illā petrā eccl'ia
fundatā ſcio: quicūqꝫ extra domū agnū come
derit: ꝓphanus eſt. Siqs in noe archa nō fuerit
peribit regnāte diluuio. hec oīa Hiero. ad Da
maſum papā .xxiiij. q .i. Quoniā.

Nonus titulus de diuina grā. De duodeci
ꝓprietatib⁹ diuine gratie ad ſimilitudinē lucis
materialis. Capitulū p̄mū.

EMitte lucē tuā
⁊ veritatē tuā: ipſa me deduxe
rūt ⁊ adduxerūt in mōtē ſcm̄
tuū ⁊ in tabernacl'a tua. ps. xlij.
Cōſiderās ꝓpheta neceſſitatē
diuine grē: quā lucē vocat: qꝛ ſine ea nullus ſal
uat̄: ⁊ vtilitatē: qꝛ p eā hō bene opatur: ⁊ cauſa
litatē: qꝛ a ſolo deo dat̄: ſm illud qd̄ in alio: ait.
ps. lxxxiij. Grām ⁊ gloriā dabit dñs: ⁊ nō alius:
ideo ipam lucē grē a deo petit: dicēs. Emitte lu
cē tuā ⁊c̄. Loquēs aūt Io. euāgeliſta de verbo
incarnato. Erat lux vera que illuīat omnē ho
minē veniētē in hūc mūdū. Et eſt ibi diſtributio
accōmoda: ſi loq̄mur de lumīe gratie. Nā de lu
mine grē nō eſt verū ſimpliciter. Non enī oēs ho
mines illuminant̄ a grā: ⁊ infideles ⁊ iniq q chri
ſtiano noīe gloriant̄. Sed qcūqꝫ illuminant̄ non
ab alio q̄ꝫ a xp̄o illuminant̄ q quidē inq̄ꝫtū de⁹
dator eſt oīs gratie. vna cū p̄re ⁊ ſpūſcō: inq̄ꝫtum
vero hō receptor erat grē. Vñ dr̄ Luc. ij. Gratia
dei erat in illo. Et qꝛ vnūqdqꝫ q̄ꝫto ꝓpinquius
eſt principio influēti: tāto plus recipit de influē
tia eius. Ut patꝫ p exēplū de appropinquāte ad
ignē: ⁊ de flumīe ꝓpe mare. Hinc eſt q aīa chri
ſti ꝓpinquiſſima: imo vnita vbo dei a quo oīs
gratia recepit copioſiſſime grām quaſi infinitaꝫ
ſcꝫ q̄ꝫtū creatura eſt capax recipere. Vñ ⁊ de ipo
intelligit̄ dictū Io. i. Nō enī dat de⁹ ad mēſurā
ſpm̄ .i. gratiā ſpūſſancti vꝫ xp̄o hōi. Alijs qdē da
tur mēſuratim ſm determiatā virtutē. Sꝫ xp̄o
a principio ſue cōceptōis fuit data tāta: q in eo
nō poterat creſcere. Et iō qn̄ dr̄ Luc. ij. Jeſus p
ficiebat etate ⁊ grā: intelligit̄ nō ſm habitū inte
riorē: ſed ſm actū exteriorē ſeu apparētiā: quia
ſm q creſcebat etate ⁊ ſtatura: ita faciebat opa q̄
oſtendebāt maiorē grām ſanctitatis. Nos autē
creſcere poſſum⁹ quotidie p bona opa. Et ad
hoc hortat̄ apl'us fideles dicēs. ij. Cor. vj. Horta
mur vos ne in vacuū grāꝫ dei recipiatis. In va
cuū recipit ⁊ fruſtra: qui i ea nō ſe exercet vt au
geat̄. Et qꝛ vt dicit phūs in .v. metha. Primū in
vnoquoqꝫ genere eſt regula ⁊ cā aliorū: iō cū xp̄s
ſit primū in genere recipientiū grāꝫ de plenitu
dine ei⁹ vt ſcribit̄ Jo. i. ſcꝫ ex merito ei⁹ ⁊ exēplo
ei⁹: nō q d̄ ſua ſit aliqd diminutū. §. I.

EST autem duplex gra
ſm b. Tho. in ſūma: ⁊ alios doctores ſcꝫ gratuꝫ
faciēs ⁊ gratis data: ⁊ vtraqꝫ ſemp pleniſſime in
xp̄o. Grā vtraqꝫ dr̄: qꝛ gratis dat̄ ⁊ ſine meritis
noſtris. Magna aūt drā eſt inter vtrāqꝫ. Primo
qꝛ grā gratū faciēs eſt ꝓprie bonorū: qꝛ nullus
ſine ea eſt vere bon⁹ ⁊ oīs bonus eā hꝫ. Sꝫ grā
gratis data eſt cōis bonis ⁊ malis. Naꝫ ꝓphete
fuerūt aliqui boni vt Iſaias: Hieremias: ⁊ hi⁹.
Alij mali vt Balaā: Saul: ⁊ alij: miracula fecerūt
apl'i. Fecerūt ⁊ magi ꝓpharaonis reprobi. Et iō
q quis nō habeat nō hꝫ triſtari ex quo cū ea pt
eſſe malus ⁊ ſine ea bonus. Secūdo grā gratuꝫ
faciēs: eſt quoddā donū habituale in aīa ſm b.
Tho. p̄ª 2ᵉ. q. cx. vel quidaꝫ influxus ſeu radi⁹ a
diuina luce infuſus in aīa ad ſui vtilitatē: quod
qdē ſemp pmanet in aīa: faciēs eā deo gratā: et
opera ei⁹ bona meritoria. Semp dico pmanet
niſi qs ſe ea priuet: hoc aūt accidit p quodlibet
mortale. Cū enī quis aliqd eorū ꝑpetrat ex toto
amittit grām nec eſt in ſua poteſtate eā recupera
re niſi deus ſua miſericordia eā infundat: qd̄ fa
cere ſolꝫ. ſuertēdo peccatorē ad penitētiā. Ro.
v. Juſtificati gratis grā ipſius. Alias autē deus
nunq̄ꝫ aufert hōi grām ſine culpa ſua. Sed grā
gratis data diuidit̄ in nouem genera vt ponit
apl's. i. Cor. xij. vbi ait. Diuiſiones gratiarū ſunt
idē dñs ſcꝫ dator eorū. Alij dat̄ p ſpm̄ ſermo ſa
pientie: alij ⁊c̄. Et hi⁹ gratie nō ſūt in aīa p modū
habitus fixe: ſed p modū paſſiōis trāſeūtis. Nā
illi qui ſunt veri ꝓphete: nō hn̄t ꝯtinue ꝓphetiā
in mēte: vt ꝓphetēt ad placitū ſuū: ſpūſſanctus
tāgit corda eorū. Vñ ⁊ heliſeus dixit de ſunami
te. Aīa eius in amaritudie eſt: ⁊ dñs celauit a me.
Similiter q faciūt miracula: nō ſemp poſſūt ea
facere ad libitū: ſed qn̄ deus dat eis talē vtutē
Vñ ⁊ ſubtrahit̄ iſta gratia gratis data ſine culpa

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf